

# Isparta İli Nüfusunun Eğitim Durumu

## Education Status of Isparta Provincial Population

### Öz

Isparta, yağ gülü yetiştiriciliğiyle adını dünyaya duyuran bir ildir. Bu ilin eğitim durumunu ortaya koyan güncel bir araştırma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada Isparta ilindeki nüfusun 1927-2022 dönemindeki okuryazarlık ve 2022-2023 istatistiki verilerine göre de eğitim durumunun coğrafi bir perspektifle ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemleri kullanılarak hazırlanmıştır. 2022 yılı itibarıyla Isparta ilindeki okuryazar olmayanların %76,73'ünü 65 yaş ve üzerindeki kişiler oluşturmaktadır. İlde on dört yaşında veya daha üzeri yaşta olan nüfusun büyük bir bölümünü (%28,43) lise mezunları oluşturmaktadır. 2022 yılı itibarıyla inceleme alanı ülkede; doktora mezunlarının oranı açısından ikinci, master mezunlarının oranı açısından beşinci ve fakülte/yüksekokul mezunlarının oranı açısından ise on ikinci sırada yer almıştır. Ayrıca 2022-2023 döneminde Isparta ilindeki üniversitelerde örgün eğitim gören; 58.427 ön lisans ve lisans öğrencisi, 4.270 master öğrencisi ve 1.427 doktora öğrencisi bulunmaktaydı. Doktora, master ve fakülte/yüksekokul mezunlarının oranı bakımından Isparta, ülkenin önde gelen illerinden birisidir. Yerinde ve yeterince faydalandığı takdirde bu durum, Isparta şehrinin fonksiyonel açıdan hem bir üniversite kenti olmaya doğru evrilmesini ve hem de ilin her açıdan gelişmesini sağlayabilir.

**Anahtar Kelimeler:** Isparta İli, Nüfus Özellikleri, Okuryazarlık, Eğitim

### ABSTRACT

Isparta is a province that has made its name known to the world with its oil rose cultivation. There is no current research revealing the educational situation of this province. For this reason, this research aims to reveal the literacy level of the population in Isparta province in the 1927-2022 period and the educational status according to 2022-2023 statistical data from a geographical perspective. The research was prepared using the quantitative research method. As of 2022, 76.73% of the illiterate people in Isparta province are 65 years and older. The majority of the population aged fourteen or over in the province (28.43%) consists of high school graduates. As of 2022, the study area ranked second in the country in terms of the rate of doctoral graduates, fifth in terms of the rate of master's graduates, and twelfth in terms of the rate of faculty/college graduates. In addition, in the 2022-2023 period, there are 58,427 associate and undergraduate students, 4,270 graduate students and 1,427 doctoral students studying in formal education at universities in Isparta province. Isparta is one of the leading provinces of the country in terms of the rate of doctoral, master's and college graduates. This situation, if utilized properly and adequately, can enable the city of Isparta to evolve into a university city functionally and to develop the province in all aspects.

**Keywords:** Isparta Province, Characteristics of the Population, Literacy, Education

Hüseyin ŞAHBAZ 

Ağrı İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Ağrı, Türkiye



Geliş Tarihi/Received 19.01.2024

Kabul Tarihi/Accepted 03.06.2024

Yayın Tarihi/Publication Date 14.06.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Hüseyin ŞAHBAZ

E-mail: huseyiniyesuh@gmail.com

**Atıf:** Şahbaz, H. (2024). Isparta İli Nüfusunun Eğitim Durumu. *Dünya Coğrafyası ve Kalkınma Perspektifi Dergisi*, (5), 1-22.

**Cite this article:** Şahbaz, H. (2024). Education Status of Isparta Provincial Population. *Journal of World Geography and Development Perspectives*, (5), 1-22.



Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

## Giriş

Bugünün birçok kalkınmış ülkesi, eriştikleri teknoloji ve gelişmişlik seviyesini beşeri kaynaklara yaptıkları yatırımlara borçludur (Peran ve Bilir, 2007, s. 132-141). Beşeri kaynakların ise sağlık ve eğitim olmak üzere, iki temel ögesi bulunmaktadır. Bunlardan eğitim, Birleşmiş Milletler nezdinde insani ve sosyal gelişimin en önemli unsuru olarak görülmektedir (Akiş, t.y, s. 142). Bu nedenle günümüz ülkeleri, eğitim için ayrılan kaynakları, geleceğe dönük ve uzun vadeli yatırımlar olarak değerlendirmektedir (Çetin, 2014: 1).

Eğitim, bireylerin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik yönde değişiklik meydana getirme sürecidir (Şenel, 2008, s. 11). Bu süreç, çevre ayarlaması yoluyla, en etkin ve planlı bir şekilde örgün eğitim veren okullarda gerçekleştirilmektedir (Arslan, 2009, s. 3-12).

Eğitim açısından dünyada ön plana çıkan ülkeler olabildiği gibi bir ülke içinde ön plana çıkan iller de olabilir

(Şahbaz, 2022, s. 42). Son yıllarda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan Ulusal Eğitim İstatistikleri incelendiğinde, Isparta'nın eğitim seviyesinin yüksekliği ile ülkede dikkati çeken illerden birisi olduğu görülmektedir. Bu nedenle çalışmada adı geçen ildeki nüfusun eğitim durumunun ele alınması amaçlanmıştır.

Coğrafi açıdan Akdeniz Bölgesi'nin Antalya Bölümü'nde yer alan Isparta; kuzey ve kuzeybatıda Afyonkarahisar, doğuda Konya, güneyde Antalya ve güneybatıda ise Burdur illeri ile çevrilidir (Harita 1). 8.946 km<sup>2</sup>'lik bir yüz ölçüme sahip olan Isparta ilinin nüfusu 1927 yılında 144.804 iken 2023 yılında 449.777'ye ulaşmıştır. Ayrıca 1927 yılındaki nüfusun %74,73'ü kırsalda yaşıyorken 2023 yılında ise %74,96'sı kentte yaşar hale gelmiştir (Tablo 1). Kır ve kent nüfus oranlarındaki bu değişme özellikle 1950'lerden itibaren bir yandan tarıma yeni teknolojiler girerek öte yandan kırsalda nüfusun artması ve buna bağlı olarak da toprakların miras yoluyla parçalanması gibi sebeplerle ilişkilidir (Sevinç vd., 2018, s. 75).

**Tablo 1.**

*Yıllara Göre Isparta İlindeki Kırsal, Kentsel ve Toplam Nüfus (1927-2023)*

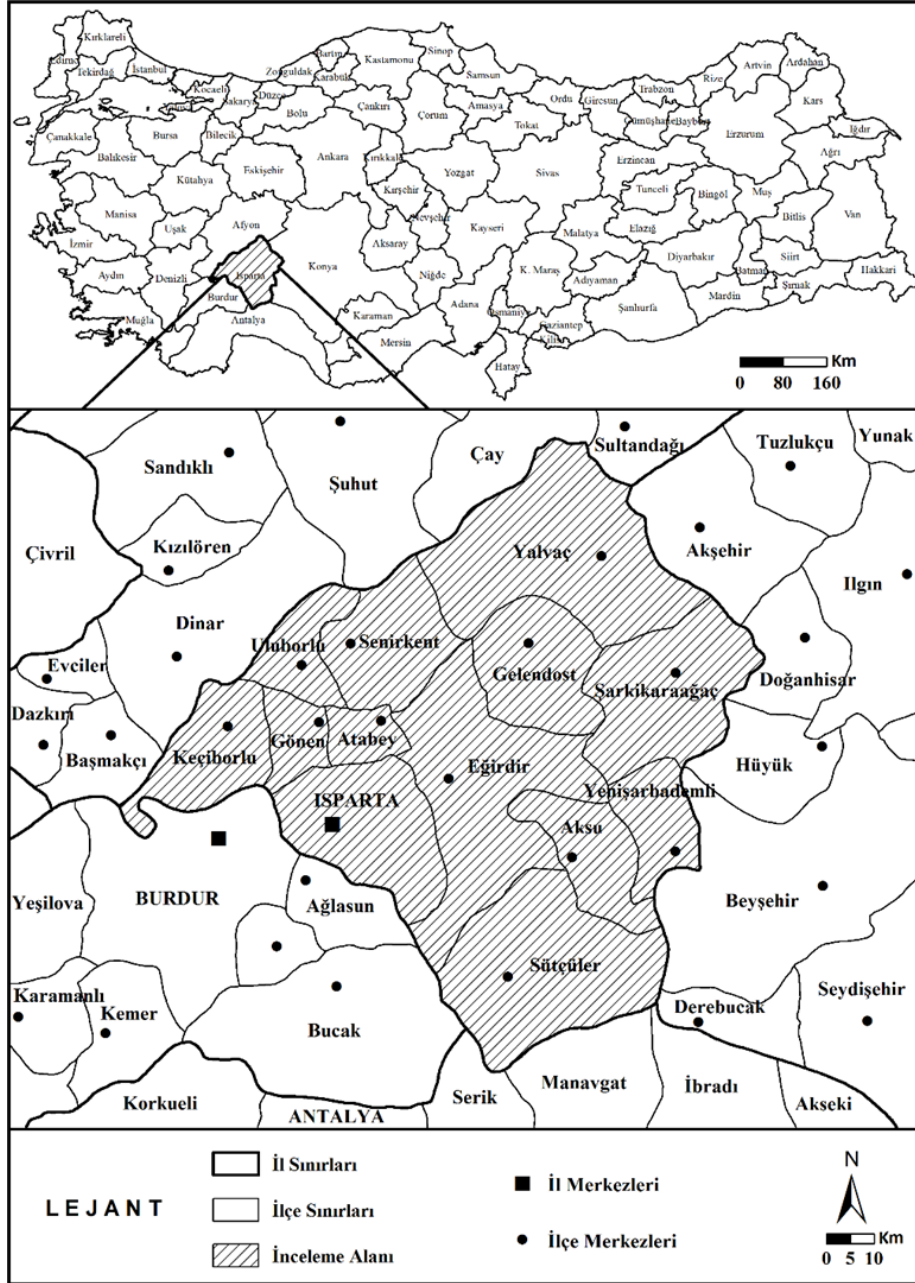
Yıl	Kırsal Nüfus	%'si	Kentsel Nüfus	%'si	Toplam
1927*	108.217	74,73	36.587	25,27	144.804
1935*	125.308	75,29	41.133	24,71	166.441
1940*	129.240	75,25	42.511	24,75	171.751
1945*	131.201	76,04	41.342	23,96	172.543
1950*	140.187	75,24	46.129	24,76	186.316
1955*	145.216	68,47	66.864	31,53	212.080
1960*	157.915	65,16	84.437	34,84	242.352
1965*	169.689	63,74	96.551	36,26	266.240
1970*	185.733	61,91	114.296	38,09	300.029
1975*	190.445	59,02	132.240	40,98	322.685
1980*	191.865	54,80	158.251	45,20	350.116
1985*	199.546	52,12	183.298	47,88	382.844
1990*	204.975	47,15	229.796	52,85	434.771
2000*	212.120	41,29	301.561	58,71	513.681
2010**	137.234	30,61	311.064	69,39	448.298
2020**	116.025	26,35	324.279	73,65	440.304
2023**	112.643	25,04	337.134	74,96	449.777

**Kaynak:** \*DİE, 2001: 44; \*\*TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)

İdari açıdan inceleme alanında; Isparta (merkez), Aksu, Atabey, Eğirdir, Gelendost, Gönen, Keçiborlu, Senirkent, Sütçüler, Şarkikaraağaç, Uluborlu, Yalvaç ve Yenişarbademli olmak üzere 13 ilçe bulunmaktadır. Bu ilçelerin merkezi konumunda olan yerleşmeleri, pek çok şehir araştırmacısının kır-kent ayırımında temel ölçüt olarak kabul ettiği (Darkot, 1967: 3) ve Türkiye şartlarına en uygun olan, 10.000 nüfus kriteri (Emiroğlu, 1975, s. 127-128) açısından, 2022 yılı TÜİK ADNKS verilerine göre değerlendirmek mümkündür. Buna göre inceleme alanındaki yerleşmelerden Isparta merkez ilçe (247.580), Yalvaç (22.538), Eğirdir (16.759) ve Şarkikaraağaç'ın (10.128) şehir özelliği taşıdığı, diğerlerinin ise kasaba niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

Akdeniz iklimi ile karasal iklim arasında bir geçiş alanında yer alan il topraklarının yaklaşık %65'i dağlarla kaplıdır. Bu dağların arasındaki irili ufaklı depresyon alanlarında ise verimli ovalar yer almaktadır. Tarımsal açıdan önem arz eden bu alanlarda nüfus da yoğundur. Aynı zamanda Göller Yöresi'nin de merkezi konumunda olan ilde; Eğirdir, Beyşehir, Kovada, Burdur ve Gölcük gibi göllerin tamamı ya da bir kısmı bulunmaktadır. Bunlardan özellikle Eğirdir, tarım alanlarının sulanması açısından önemlidir. Araştırma alanındaki arazilerin %70'i fazla eğimli sahalardan oluştuğu için şiddetli erozyon yaşanmakta ve bu da ekonominin büyük ölçüde tarımsal üretime dayandığı ildeki tarımsal faaliyetleri olumsuz bir şekilde etkilemektedir. İl; yağ gülü, elma, kiraz, vişne, şekerpancarı gibi tarım ürünlerinde ülke

çapında adından söz ettirmektedir (Temurçin, 2004, s. 2-4). Bunlardan özellikle yağ gülü (*Rosa damascena*) üretiminde dünyada ilk sırada (Gökdoğan ve Demir, 2011, s. 29) yer aldığı için ilin adı gül çiçeği ile de özdeşleşmiştir.



Harita 1. Isparta İlinin Lokasyon ve İdari Haritası

Söz konusu ilin eğitim durumuyla ilgili literatür tarandığında ulaşılan çalışmalar ve içerikleri şunlardır:

Öztürk (2023, s. 105-106) tarafından yapılan "Maarif Salnamelerine Göre Hamidabad Sancağında Eğitim" adlı araştırma; 1898-1903 döneminde Hamidabad Sancağı olarak anılan Isparta ilinde Müslümanların eğitim için daha çok medreseleri tercih ettiğini, sancak dâhilinde bulunan 60 medreseden 26'sının Uluborlu, 15'inin de Yalvaç ilçesinde bulunduğunu ve buralarda toplam 2.444 öğrencinin öğrenim gördüğünü, 1903 yılında da ilde 1 tane idadi (lise)

açıldığını belirtmiştir. Ayrıca belirtilen dönemde ilde gayrimüslimlere ait ibtidai (ilkokul) derecesinde 8 okul, rüşdiye (ortaokul) derecesinde 3 okul ve 1 tane de kız mektebi bulunduğunu belirtmiştir.

Dilmen (1937, s. 630) "Isparta Ortaokulunun Tarihçesi" adlı çalışmasında daha önce 1903 yılında açıldığı belirtilen idadide (Isparta İdadisi) önceleri hazırlık ve genel olmak üzere eğitim verildiğini; sonradan bunun genel, sanayi ve zirai olacak şekilde değiştirildiğini; 1925 senesine gelindiğinde ise okulun ortaokula dönüştürüldüğünü ifade

etmiştir (Dilmen, 1937, s. 630).

Temurçin (2004, s. 311-312) tarafından yapılan "Isparta İli Ekonomik Coğrafyası" adlı çalışma; Cumhuriyetten önce Konya vilayetine bağlı bir sancak olan Isparta'da eğitim-öğretim hizmetlerinin I. Dünya ve Kurtuluş Savaşı sebebiyle oldukça gerilediğinden, 1923 yılı öncesinde öğretmensizlik yüzünden bir kısmı kapalı halde ilde 80 kadar ilkokul bulunduğundan ancak Cumhuriyetten sonra bu durumun olumlu yönde değişmeye başladığından, nitekim 1923-1927 döneminde 86 ilkokulda 2.700 kadar öğrencinin eğitim-öğretim gördüğünden fakat 1952 yılına kadar da araştırma alanında herhangi bir lisenin bulunmadığından söz etmiştir.

Babacan (2008, s. 110) tarafından yapılan "Harf İnkılâbı'nın Isparta'da Uygulanması" adlı çalışma da Isparta ahalisinin; eğitim-öğretime önem verdiğine, nitekim 1928 yılında gerçekleştirilen Harf İnkılabı sonrasında bu harfleri öğretmek için açılan Millet Mekteplerine yoğun bir ilgi gösterdiğine değinmiştir.

Akçakanat vd. (2004, s. 16-17) tarafından yapılan "Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ) Öğrencilerinin Isparta'daki Yaşam Kalitesi ve Isparta Halkına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi" adlı araştırma da ilde yükseköğrenim gören ve önemli bir kısmı büyükşehir belediyesi statüsündeki illerden gelen öğrencilerin çalışmanın yapıldığı dönemde küçük bir Anadolu şehri olan Isparta'daki sosyal ve kültürel imkânların kısıtlı olmasından şikâyetçi olduklarını ortaya koymuştur.

Yukarıda değinilen çalışmalardan da anlaşılacağı üzere Isparta ilindeki nüfusun eğitim açısından yakın dönemdeki durumunu ortaya koyan herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu çalışmayla adı geçen ilin; 1927-2022 dönemine ilişkin okuryazarlık durumu, 2022-2023 verilerine göre de bitirilen eğitim düzeyleri irdelenerek alanyazına katkı sağlanması hedeflenmiştir. Araştırma söz konusu ildeki nüfusun eğitim açısından; ülkedeki yerini tespit etme, mevcut sorunlarını saptama ve saptanan sorunlarına ilişkin de çözüm önerileri getirme açısından önem arz etmektedir.

Araştırma konusu açısından gerek ülkede ve gerekse de Isparta ilinde belirleyici olan husus, devlet tarafından belirli dönemlerde eğitimin belirli kademelerinin zorunlu tutulmasıdır. Zira 1924'ten (T.C. Anayasa Mahkemesi) 1997'ye kadar 5 yıllık ilkokul (İlköğretim ve Eğitim Kanunu..., 1997), 1997'den 2012'ye kadar 8 yıllık ilköğretim (İlköğretim ve Eğitim Kanunu..., 1997, s. 2) ve 2012'den itibaren de liseden mezun olmayı sağlayacak şekilde 12 yıllık (İlköğretim ve Eğitim Kanunu..., 2012) eğitim Türkiye'de

mecburi kılınmıştır.

## Yöntem

Araştırmaya literatür taramasıyla başlanmış ve bu kapsamda gerek eğitim ve gerekse Isparta ili ile ilgili hazırlanan tez, makale, kitap, rapor ve kanun maddesi gibi kaynaklara ulaşılmıştır. Araştırmada kullanılan eğitim durumuna ilişkin istatistiki veriler; 1927 yılına ilişkin Umumi Nüfus Tahriri, 2000 yılına ilişkin Genel Nüfus Sayımı Isparta ve Türkiye kitapları ile TÜİK'in Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı (TÜİK UEİVT)'ndan alınmıştır. 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılına ilişkin okul sayılarının tespit edilmesinde, Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri'nin (MEBBİS) Kurum Listesi veri tabanından yararlanılmıştır. Isparta'daki üniversitelerde istihdam edilen akademisyenlere ve eğitim görmekte olan öğrencilere dair istatistiki veriler ise Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) Bilgi Yönetim Sistemi (YÖKSİS)'nden alınmıştır. Araştırmanın hemen her aşamasında burada sözü edilen kaynaklardan temin edilen istatistiki verilerden istifade edilmiş ve buna bağlı olarak da çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında okuryazarlık durumu ortaya koyulurken, bilimsel çevrelerce okuma ve yazma eğitimi açısından en uygun dönemin beş yaş beş ay ile altı yaş altı ay arası kabul edildiğinden (Güneş, 2013, s. 287), altı yaş ve üzerindeki nüfusa ilişkin veriler kullanılmıştır. Bitirilen eğitim düzeyleri ortaya koyulurken ise ilkokul ve ilköğretim gibi geçmişte zorunlu olan eğitim basamaklarından en az birinden mezun olunabilecek bir zaman dilimi olduğu ve istatistiki veri de bulunduğu için on dört yaşında<sup>1</sup> veya daha üzeri yaşta olan nüfusa ilişkin veriler dikkate alınmıştır. Ayrıca böyle bir karar alınmasında, Dünya Bankasının da eğitim düzeyleriyle ilgili bulguları ortaya koyarken on beş yaş ve üzerindeki nüfusu baz alması etkili olmuştur (Dünya Bankası, 2005, s. 228-231).

İncelenen konular açısından Isparta'nın ülkedeki durumunu ortaya koyabilmek amacıyla, eğitim düzeylerinin tamamı için her ilde 1.000 nüfus başına düşen kişi sayısının bulunduğu ve sonrasında da bunların yüksek olandan düşük olana doğru sıralandığı, tablolar hazırlanmıştır. Ardından bu tablolardaki eğitim düzeylerinin her biri için oranların derecesine göre Türkiye'deki illerin 5 gruba ayrıldığı haritalar, ArcMap 10.8 yazılımı kullanılarak çizilmiştir.

Nihayetinde de tüm bu veriler ve elde edilen materyallerden istifade ederek Isparta ilinin Cumhuriyet Dönemi'ndeki okuryazarlık ve 2022-2023 istatistiki verilerine göre de bitirilen eğitim düzeylerine göre durumu coğrafi bir perspektifle ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

<sup>1</sup> Çalışmada bitirilen eğitim düzeyleri ortaya koyulurken Dünya Bankası verileri ile de uyumlu olması için on beş yaşında veya daha üzeri yaşta olan nüfusa ilişkin verilerin baz alınması planlanmıştır. Ancak Tablo; 6, 8, 10, 12 ve 14'te de görüleceği üzere TÜİK'in

UEİVT'den alınan verilerde bitirilen eğitim düzeyleri yaş gruplarına göre 15-19, 20-24... şeklinde değil de 14-17, 18-21... şeklinde sunulduğu için araştırmada on dört yaşında veya daha üzeri yaşta olan nüfusa ilişkin veriler dikkate alınmıştır.

## Bulgular

### 1927-2022 Döneminde Altı Yaş ve Üzerindeki Nüfusun Okuryazarlık Durumu

Konuyla ilgili hazırlanan Tablo 2’de de görüleceği üzere 7 yaş ve üzerindeki nüfusun okuryazarlık verilerinin kayıt **Tablo 2.**

*Isparta İlindeki ve Türkiye’deki Altı Yaş ve Üzerindeki Nüfusun Yıllara Göre Okuryazarlık Verileri (1927-2022)*

Yıl	Altı Yaş ve Üzerindeki Nüfus		Okuryazar Olan				Okuryazar Olmayan				Bilinmeyen			
			Sayısı		%’si		Sayısı		%’si		Sayısı		%’si	
	Isparta	Türkiye	Isparta	Türkiye	Isparta	Türkiye	Isparta	Türkiye	Isparta	Türkiye	Isparta	Türkiye	Isparta	Türkiye
1927*	-	-	-	1.111.496	11,11	10,58	-	-	88,89	89,42	-	-	-	-
1935	133.852	12.862.754	29.941	2.475.649	22,37	19,25	103.911	10.387.105	77,63	80,75	-	-	-	-
1940**	145.190	14.900.126	41.151	3.657.367	28,34	24,55	104.039	11.242.759	71,66	75,45	-	-	-	-
1945*	141.322	15.166.911	49.069	4.583.305	34,72	30,22	92.253	10.583.606	65,28	69,78	-	-	-	-
1950***	159.379	17.856.865	60.872	5.779.915	38,19	32,37	98.294	11.997.046	61,67	67,18	213	79.904	0,13	0,45
1955	171.122	19.366.996	81.257	7.915.238	47,48	40,87	89.522	11.392.958	52,31	58,83	343	58.800	0,20	0,30
1960	199.226	22.542.016	92.614	8.901.006	46,49	39,49	106.608	13.625.086	53,51	60,44	4	15.924	0,00	0,07
1965	222.110	25.664.797	122.354	12.505.021	55,09	48,72	99.572	13.138.956	44,83	51,19	184	20.820	0,08	0,08
1970	253.438	29.273.361	155.000	16.455.525	61,16	56,21	98.438	12.817.836	38,84	43,79	-	-	-	-
1975	274.684	33.530.605	189.581	21.331.366	69,02	63,62	84.907	12.144.188	30,91	36,22	196	55.051	0,07	0,16
1980	301.743	37.523.623	217.475	25.311.211	72,07	67,45	83.951	12.197.323	27,82	32,51	317	15.089	0,11	0,04
1985	334.265	43.112.337	280.842	33.321.762	84,02	77,29	52.402	9.703.662	15,68	22,51	1.021	86.913	0,31	0,20
1990	388.639	49.163.110	334.313	39.555.483	86,02	80,46	54.255	9.587.981	13,96	19,50	71	19.646	0,02	0,04
2000	465.167	59.859.243	427.988	52.259.381	92,01	87,30	37.149	7.589.657	7,99	12,68	30	10.205	0,01	0,02
2010	414.575	66.133.461	381.697	59.525.746	92,07	90,01	18.529	3.825.644	4,47	5,78	14.349	2.782.071	3,46	4,21
2020	401.487	74.910.574	389.693	72.316.069	97,06	96,54	8.463	1.914.783	2,11	2,56	3.331	679.722	0,83	0,91
2022	407.724	76.593.361	395.835	73.973.259	97,08	96,58	8.112	1.826.577	1,99	2,385	3.777	793.525	0,93	1,04

**Kaynak:** İstatistik Umum Müdürlüğü, 1929: 23; DİE, 2001: 47; DİE, 2003: 49; TÜİK UEİVT. \*7 yaş ve üzerindeki nüfus. \*\*1935 ve 1945 yılı verilerinden tahmin edilmiştir. \*\*\*5 yaş ve üzerindeki nüfus

İlk nüfus sayımından 1 yıl sonra, 1 Kasım 1928 tarihinde, (Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki..., 1928), Türkiye’de Harf Devrimi yapılmıştır. Bundan 7 yıl sonra ise (1935) ülkede ikinci nüfus sayımı yapılmıştır. Bu sayımda Isparta ilinde okuma yazma yaşı ve üzerindeki toplam nüfus 133.852 kişidir ve bunun da %22,37’si okuryazardır. Buna göre 1927 ilâ 1935 yılları arasında geçen 8 yıllık süre, %101,35 ile Cumhuriyet Dönemi’nde ildeki okuryazarların oranının en fazla arttığı dönem olmuştur. Bu oran, aynı zamanda belirtilen yıldaki Türkiye ortalamasının (%19,25) da üzerindedir. Okuryazarların oranındaki bu hızlı artışın nedeni, Isparta halkının yeni harfleri öğrenmek amacıyla açılan Millet Mekteplerine büyük bir ilgi göstermesidir (Babacan, 2008, s. 110).

1940 senesinde Türkiye nüfusunun okuma yazma durumunu gösterir herhangi bir istatistiki veri bulunmamaktadır. Bunda II. Dünya Savaşı’nın başlaması üzerine ülkede ilan edilen seferberliğin büyük bir etkisi olmuştur. Fakat DİE, 2000 yılında gerçekleştirilen genel nüfus sayımına dair hazırladığı kitaplarda belirtilen seneye ilişkin nüfusun okuryazarlık durumunu, bir önceki ve bir sonraki sayım verileri göz önünde bulundurularak tahmin etmiştir (Şahbaz, 2021, s. 75). Bu tahmine göre 1940

altına alındığı 1927 yılında Isparta ili nüfusunun %11,11’i okuma yazma biliyordu. Buna göre Isparta, belirtilen yılda okuryazarların oranı bakımından ülkede on ikinci sıradaydı. İstatistik Umum Müdürlüğü’nün (1929, s. 23) verilerine göre belirtilen senede ülkenin okuryazarlık oranı ise %10,58’di.

senesinde Isparta ilinin okuma yazma oranı %28,34, Türkiye’nin ise %24,55’tir.

1935-1940, Isparta ili ve çevresindeki halkın okuryazarlığını artırma adına önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Nitekim II. Dünya Savaşı’nın başladığı 1939 senesinde Gönen Köyü’nde bir eğitim kursu açılmıştır (Çetin ve Kahya, 2017, s. 145). Ardından 05.07.1940 tarihinde bu köyün iki mahallesi arasında, 301 dekarlık bir alanda Gönen Köy Enstitüsü kurulmuştur (Uzgil, 2003, s. 238). Bu enstitüye ağırlıklı olarak Isparta, Burdur ve Denizli illerinin köylerinden öğrenciler kabul edilmiştir (Çetin ve Kahya, 2017, s. 145). Bunlardan eğitim kursunu bitirenler, başöğretmenlerin gözetiminde nüfusu az olan köylerde görevlendirilmiştir. Böylece yetersiz de olsa küçük kırsal yerleşmelere eğitim-öğretim hizmetinin götürülmesi amaçlanmıştır. Bu şekilde görevlendirilen öğretmenlerden; topladıkları çocukları 3 yıl okutmaları, kırsal yerleşmelerde karşılaştıkları sağlık sorunlarını ilgili mercilere bildirmeleri, köylüye modern tarım teknikleri hakkında bilgi vermeleri, akşam okulları ile de yetişkinlere okuma-yazma, hesap ve yurttaşlık bilgisi öğretmeleri istenmiştir (Kapluhan, 2012, s. 184-192). Enstitüyü bitiren öğretmenler ise Maarif Vekilliğinin göstereceği köylerde 20 sene çalışmak şartıyla

atanmışlar ve kendilerinden; eğitim-öğretim faaliyetlerini yerine getirmekten başka meydana getirecekleri atölye, bağ, bahçe ve tarlalarda kırsalda gerçekleştirilen işlerin bilimsel bir şekilde yürütülmesi hususunda da köylerde yaşayan vatandaşlara rehberlik yapmaları (Köy Enstitüleri Kanunu, 1940: 13682) istenmiştir. İstatistik Umum Müdürlüğü verilerine göre enstitünün açıldığı 1940 senesinde ülke nüfusu 17.820.950'ydi ve bunun da %75,61'i kırsalda ikamet ediyordu. Aynı tarihte Isparta ilinin nüfusu ise 171.751'di ve bunun da %75,25'i nahiyeye ve köylerde yaşıyordu (1944, s. XVII-746). Tüm bunlar dikkate alındığında sözü edilen eğitim kursu ve köy enstitüsünde öğrenim görenlerin gerek Isparta ilinin ve gerekse de ülkenin kırsal kesiminde ikamet eden nüfusun eğitim başta olmak üzere pek çok ihtiyacına cevap verecek nitelikte yetiştirildiğini söylemek mümkündür.

II. Dünya Savaşı'nın sona erdiği 1945 yılında yapılan nüfus sayımında Türkiye'de 7 yaş ve üzerindeki nüfusun okuryazarlık verileri kayıt altına alınmıştır. Buna göre 1945 senesinde Isparta ilinde 7 yaş ve üzerindeki nüfus 141.322 kişiydi ve bunun da %34,72'si okuma yazma biliyordu. 1945 senesinde ülkedeki okuryazarların oranı ise %30,22 idi.

1950 yılında Türkiye'de gerçekleştirilen nüfus sayımında okuryazarlık verileri kayıt altına alınırken 7 yaş ve üzerindeki dikkate alınmıştır. Bu sayımda Isparta ilinin okuma yazma oranı %38,19'a, ülkeninki ise %32,37'ye yükselmiştir.

1955 yılından itibaren Türkiye'deki okuryazarların tespitinde ise altı yaş ve üzerindeki dikkate alınmaya başlanmıştır. Bu sayımda Isparta ilinin okuma yazma oranı %47,48'e, ülkeninki ise %40,87'ye ulaşmıştır.

1960 senesine gelindiğinde ise ilde altı yaş ve üzerinde olanların sayısı 199.226 kişiye çıkarken bu nüfus içinde okuyazar olanların oranı ise bir önceki sayım dönemine göre ilk defa azalarak %46,49 olarak kaydedilmiştir. Aynı şekilde ülkedeki okuyazarların oranı da ilk defa bir önceki sayım dönemine göre azalarak %39,49 olmuştur. Yaşanan bu gerilemede, Türkiye'de uygulanan pronatalist (nüfus artış hızını artırıcı) politikaların etkisi olmuştur. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılıp Türkiye'nin kurulmasına kadar geçen sürede çok sayıda insan kaybedilmesi sebebiyle Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülkede nüfus artış hızı %20'nin altına kadar düşmüştür. Dahası genç ve erkeklerin toplam nüfus içindeki oranı da oldukça azalmıştır. Bu nedenle ülkede pronatalist nüfus politikaları uygulanmıştır (Gökburun, 2020: 8). Ancak 1960'lı yıllara gelindiğinde; sağlık alanında yaşanan olumlu gelişmelere bağlı olarak ölüm oranları azalmaya başlamıştır. 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatının kurulması ve akabinde I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın hazırlanmasıyla, yüksek nüfus artışının ülkenin kalkınmasını engellediği yönünde raporlar sunulmuştur. Böylece 1963 yılında başlayan planlı dönemle

birlikte antinatalist (nüfus artış hızını azaltıcı) politikaya geçilmiştir (Demir, 2016, s. 138-139). Dolayısıyla belirtilen yıla kadar Türkiye'de uygulanan pronatalist politika nedeniyle nüfus hızla artmış fakat eğitim altyapısı artan bu nüfusun ihtiyacını karşılamaya yetmeyince 1960 senesinde gerek ilde ve gerekse ülkedeki okuyazarlık oranları düşük çıkmıştır.

1965 senesinde ildeki okuyazarların oranı bir önceki sayım yılına göre dikkat çekici bir şekilde artmıştır. Öyle ki bu yılda okuyazarların oranı ilk defa altı yaş ve üzerindeki nüfusun yarısından fazlasını geçerek %55,09 olmuştur. Belirtilen senede ülkedeki okuyazarların oranına bakıldığında ise (%48,72) burada da kayda değer bir artış yaşandığı görülmektedir.

1970 senesinden 2000'e kadar olan süreçte ildeki okuyazarların oranı artmaya devam etmiştir. Nitekim ilin okuma yazma oranı; 1970 senesinde %61,16, 1975 senesinde %69,02, 1980 senesinde %72,07, 1985 senesinde %84,02 ve 1990 senesinde ise %86,02 olarak gerçekleşmiştir. Belirtilen senelerde Türkiye'nin okuyazarlık oranı da sırasıyla; %56,21, %63,62, %67,45, %77,29 ve %80,46 olmuştur.

2000 senesinde altı yaş ve üzerindeki il nüfusu, 1990 yılına göre büyük oranda (%19,7) artarak, 465.167 kişiye ulaşmıştır. Bu nüfus içindeki okuyazarların oranı ise %92,01'e çıkmıştır. Bu artışta 01.10.1995 tarihinde Afyonkarahisar'ın Dinar ilçesinde meydana gelen depremden sonra buradan Isparta'ya yapılan göçlerin de önemli bir etkisi olmuştur (Bal vd., 2012, s. 200). Belirtilen senede ülkede okuma yazma bilenlerin oranı ise %87,3'ye ulaşmıştır.

2000-2010 yılları arasında ildeki altı yaş ve üzerindeki toplam nüfus, verilen göçler nedeniyle %10,88 oranında azalarak, 414.575 kişiye düşmüştür. DİE 2001 ve TÜİK ADNKS verilerinden yararlanarak yaptığımız hesaplama göre 2000-2010 döneminde ildeki kırsal nüfus %35,3 oranında azalırken kentsel nüfus ise sadece %4,5 oranında artmıştır. Bu da Isparta'nın kırsal kesiminden il dışına önemli ölçüde göç olduğunu göstermektedir. Bu süreçte ildeki okuyazarların oranı ise sadece 0,06 puan (%92,07) artmıştır. Buna göre sözü edilen süreçte ildeki okuyazarlık oranı, Cumhuriyet Dönemi'ndeki en az artışın gerçekleştiği dönem olmuştur. Bu da il dışına yapılan göçlerle okuyazar nüfusun kaybedildiğini göstermektedir. Nitekim göçün seçici bir özelliği vardır ve bu nedenle de göçe daha çok nitelikli nüfus katılmaktadır (Kaygalak, 2009: 18). Bu niteliklerin en başta geleni ise, göç edenlerin en az okuyazar olmasıdır. Eğitim seviyesinin yüksek olması ise göç edenler açısından her zaman daha büyük bir avantajdır (Kırımlı, t.y., s. 272). Sözü edilen durum nedeniyle 2010 senesinde okuyazarlık açısından ülke oranının (%90,01) il oranına oldukça yaklaştığı görülmektedir. Belirtilen senede

ildeki okuryazarlık açısından durumu bilinmeyenlerin oranı en yüksek seviyeye (%3,46) ulaşmıştır. Bunun nedeni ise 18.11.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5429 sayılı kanunla nüfusa ilişkin özelliklerin ADNKS'ye göre tespit edilmeye (TÜİK, t.y.) başlanmasıdır. Dolayısıyla bir geçiş aşamasında olduğundan nüfusa ilişkin özelliklerin sisteme tamamen girilemediği anlaşılmaktadır.

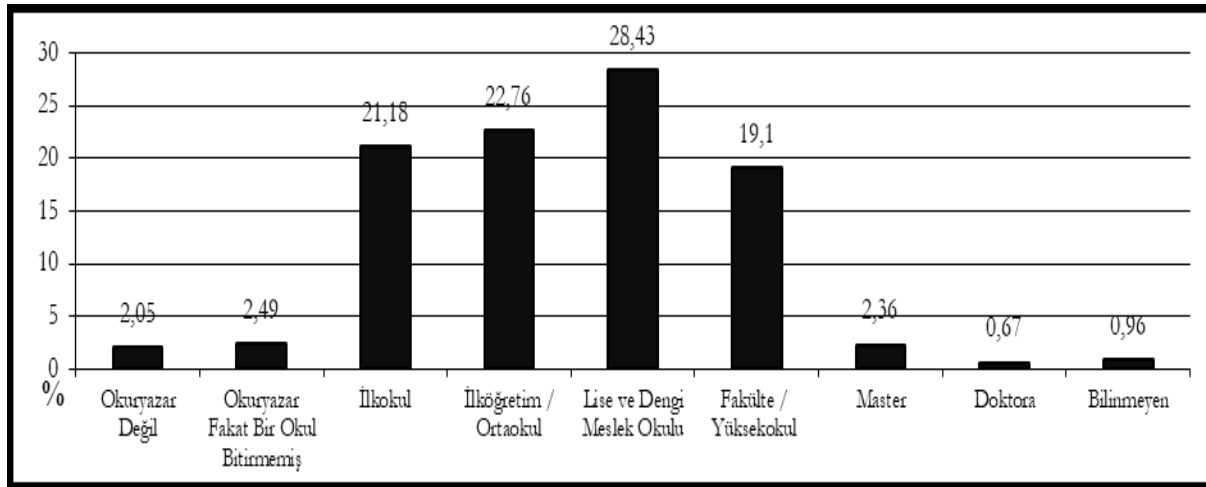
2020 yılı verilerine göre ildeki altı yaş ve üzerindeki toplam nüfus, verilen göçler yüzünden, yine bir önceki döneme göre azalarak, 401.487 kişiye düşmüştür. Bu nüfus içindeki okuryazarların oranı ise %97,06'ya çıkmıştır. Bir yandan göç verilirken öte yandan okuryazarlık oranında görülen artış, ilin aynı zamanda göç aldığı da göstermektedir. Bu durumda ildeki üniversitelere çalışmak ya da okumak amacıyla gelenlerin önemli bir rolü vardır. Nitekim YÖKSİS veri tabanına göre ildeki üniversitelerde; 2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılında 1.772 öğretim elemanı ve 44.492 öğrenci varken, 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılında öğretim elemanlarının sayısı 2.500'e ve öğrencilerin sayısı ise 67.462'ye ulaşmıştır.

**Tablo 3.**

*On Dört Yaşında veya Daha Üzeri Yaşta Olan Nüfusun Eğitim Durumu (2022)*

Eğitim Düzeyi	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
Okuryazar Değil	903	12,10	6.561	87,90	7.464	2,05
Okuryazar Fakat Bir Okul Bitirmemiş	1.820	20,07	7.248	79,93	9.068	2,49
İlkokul	29.538	38,26	47.665	61,74	77.203	21,18
İlköğretim, Ortaokul, Dengi Meslek Ortaokul	44.486	53,62	38.476	46,38	82.962	22,76
Lise ve Dengi Meslek Okulu	56.638	54,65	46.996	45,35	103.634	28,43
Fakülte/Yüksekokul	37.165	53,38	32.460	46,62	69.625	19,10
Master	4.667	54,26	3.934	45,74	8.601	2,36
Doktora	1.556	63,74	885	36,26	2.441	0,67
Bilinmeyen	1.651	47,20	1.847	52,80	3.498	0,96
<b>Toplam</b>	<b>178.424</b>	<b>48,95</b>	<b>186.072</b>	<b>51,05</b>	<b>364.496</b>	<b>100,00</b>

Kaynak: TÜİK UEİVT



**Şekil 1.** *On Dört Yaşında veya Daha Üzeri Yaşta Olan Nüfusun Eğitim Durumu (2022)*

Tablo 3 ve Şekil 1'de de görüleceği üzere ilde on dört yaşında veya daha üzeri yaşta olan nüfusun (364.496) büyük bir bölümünü (%28,43) lise mezunları oluşturmaktadır. Lise mezunlarını; %22,76 oranıyla ilköğretim/ortaokul, %21,18

Son olarak TÜİK'in 2022 yılına ilişkin verilerine göre ildeki altı yaş ve üzerindeki nüfus 407.724'e, bu nüfusun okuryazarlık oranı ise %97,08'e çıkmıştır. Buna göre belirtilen tarih itibarıyla okuryazarların oranı bakımından il, ülkede yirmi beşinci sırada yer almaktadır. Aynı tarihte ülkedeki okuryazarların oranına (%96,58) bakıldığında ise inceleme alanı ile arasındaki farkın hemen hemen kapandığı görülmektedir.

### 2022 Yılında Isparta İlinde On Dört Yaşında veya Daha Üzeri Yaşta Olan Nüfusun Eğitim Durumu

Eğitim durumundan söz edildiğinde, çoğunlukla nüfusun ne kadarının okuma yazma bildiği ya da bilmediğinin kast edildiği düşünülmektedir. Oysaki eğitim düzeyi yalnızca okuryazarlık oranına göre değil; ilköğretimi, ortaöğretimi ve yükseköğretimi bitirenlerin birbirine ve ülke nüfusuna oranına göre de ele alınmalıdır (Doğanay, 2014, s. 191). Bu bakış açısıyla ilin eğitim durumunu gözler önüne serilebilmek amacıyla Tablo 3 hazırlanmıştır.

oranıyla ilkököl, %19,1 oranıyla fakülte/yüksekokul, %2,36 oranıyla master ve %0,67 oranıyla da doktora eğitimini tamamlayanlar takip etmektedir.

## Okuryazar Olmayan Nüfus

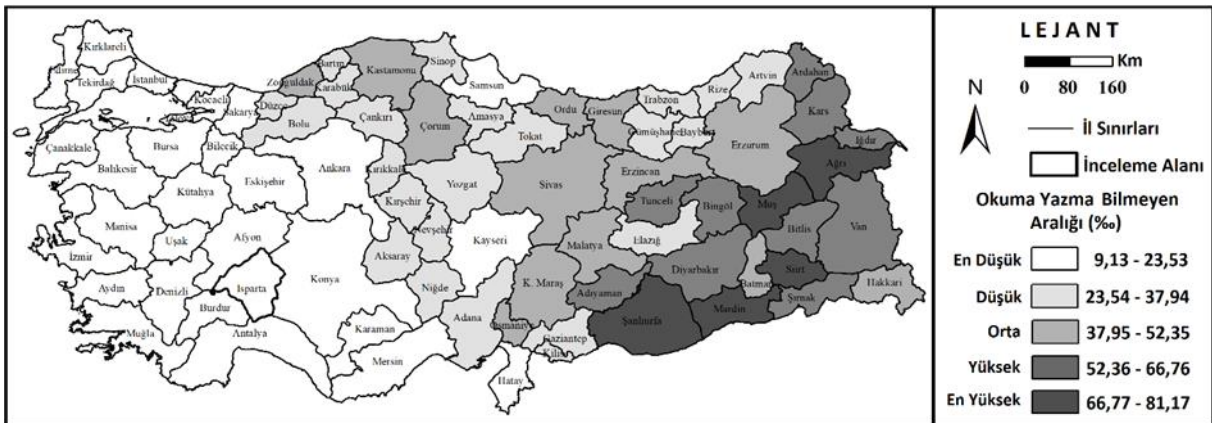
2022 yılı itibarıyla ilde %20,81 oranında bir nüfus, okuma yazma bilmemektedir (Tablo 4). Okuma yazma bilmeyenlerin oranına göre Türkiye'deki iller yüksekten düşüğe doğru sıralandığında, ilin ülkede elli altıncı sırada yer aldığı görülmektedir. Ayrıca konuyla ilgili çizilen Harita 2'de de görüleceği üzere Isparta, genel olarak okuma yazma bilmeyenlerin nispetinin ülkede en düşük (%9,13-%23,53) olduğu illerden biridir.

**Tablo 4.**

*Okuryazar Olmayan Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)*

İl Adı	Okuryazar Olmayan %'si	İl Adı	Okuryazar Olmayan %'si	İl Adı	Okuryazar Olmayan %'si	İl Adı	Okuryazar Olmayan %'si
Şanlıurfa	81,15	Sivas	45,50	Kırıkkale	27,76	Karaman	18,02
Mardin	80,98	Kastamonu	45,43	Kırşehir	27,61	İstanbul	17,17
Ağrı	76,07	Hakkâri	43,86	Artvin	27,45	Kocaeli	16,98
Siirt	75,31	Giresun	42,59	Kilis	27,02	Balıkesir	16,63
Muş	70,17	Osmaniye	41,94	Tokat	24,94	Uşak	16,61
İğdır	66,64	Erzincan	40,68	Bolu	24,84	Kütahya	16,24
Diyarbakır	65,41	Çorum	40,51	Amasya	24,67	Ankara	15,75
Şırnak	64,31	Bayburt	37,70	Düzce	24,54	Yalova	15,68
Van	61,59	Karabük	37,38	Nevşehir	23,59	Aydın	15,59
Adıyaman	58,50	Yozgat	36,72	Kayseri	21,83	Bilecik	14,55
Kars	58,50	Aksaray	35,99	Sakarya	21,26	Eskişehir	14,53
Bingöl	57,83	Elazığ	35,97	Afyonkarahisar	21,17	Kırklareli	14,40
Ardahan	55,55	Çankırı	35,04	Samsun	21,12	Tekirdağ	12,91
Bitlis	55,35	Sinop	34,88	<b>Isparta</b>	<b>20,81</b>	Muğla	12,15
Tunceli	53,81	Trabzon	34,25	Edirne	20,18	İzmir	12,00
Batman	53,22	Gümüşhane	34,02	Bursa	19,75	Denizli	11,84
Ordu	51,63	Bartın	33,95	Burdur	19,61	Çanakkale	10,33
Erzurum	51,00	Gaziantep	32,36	Hatay	19,12	Antalya	9,14
Malatya	50,39	Adana	31,90	Mersin	19,09	-	-
Zonguldak	45,84	Rize	29,89	Konya	18,79	-	-
K. Maraş	45,73	Niğde	29,56	Manisa	18,73	-	-

**Kaynak:** TÜİK UEİVT



**Harita 2.** Okuryazar Olmayan Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)

Cinsiyet ve yaş grupları açısından Tablo 5'e bakıldığında gerek erkeklerde ve gerekse kadınlarda küçük yaşlardan ileri yaşlara doğru geçildikçe okuryazar olmayanların sayısının arttığı görülmektedir. Nitekim ildeki okuryazar olmayanların %76,73'ünü 65 yaş ve üzerindeki kişiler oluşturmaktadır. Bundan başka sırasıyla 60-64 (%8,74), 55-

ilde okuryazar olmayanların %87,9'u kadınlardan oluşmaktadır (Tablo 5) Bu da il genelinde ataerkil düşünce yapısının egemen olduğunu göstermektedir. Erkekleri kadınlardan üstün gören bu yapı ise kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği güçlendirmekte ve onlara cinsiyete dayalı karakter kalıpları dayatmaktadır (Rawat, 2014, s. 43). Ayrıca okuryazar olmayan kadın oranının fazla olması, onların daha üst eğitim basamaklarındaki oranının az olmasına da sebep olmuştur.

59 (%4,35) ve 50-54 (%2,83) yaş gruplarında da söz konusu oran yüksektir. Ancak daha küçük yaş gruplarına (14-17 ve 18-21 gibi) inildikçe okuryazar olmayanların oranının sıfıra kadar düşmesi, ilköğretim düzeyindeki eğitimin ilin tamamı kapsar bir hale geldiğini göstermektedir.



**Tablo 5.***Okuryazar Olmayan Nüfusun Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2022)*

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
22-24	1	0	1	0,01
25-29	9	14	23	0,31
30-34	37	60	97	1,30
35-39	50	78	128	1,71
40-44	55	97	152	2,04
45-49	49	99	148	1,98
50-54	57	154	211	2,83
55-59	53	272	325	4,35
60-64	59	593	652	8,74
65+	533	5.194	5.727	76,73
<b>Toplam</b>	<b>903</b>	<b>6.561</b>	<b>7.464</b>	<b>100,00</b>
<b>%'si</b>	<b>12,10</b>	<b>87,90</b>	<b>100,00</b>	<b>-</b>

**Kaynak:** TÜİK UEİVT**Okuryazar Fakat Bir Okul Bitirmemiş Nüfus**

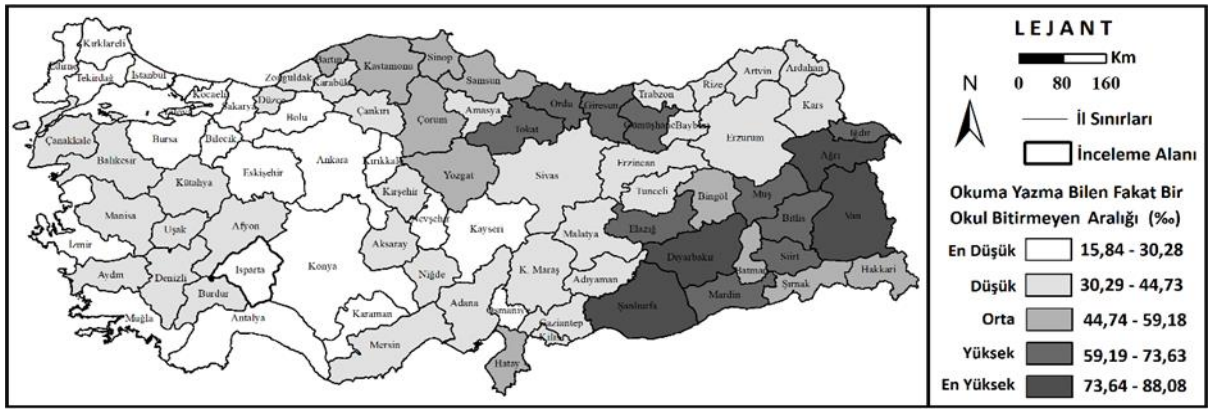
Isparta'da okuryazar fakat bir okul bitirmemiş olanların oranı %25,11'dir ve bununla ülkede 69. sıradadır (Tablo 6). Konuyla ilgili çizilen Harita 3'te de görüleceği üzere Isparta, ülkede okuryazar fakat bir okul bitirmemiş olanların oranının en düşük (%15,84-%30,28) olduğu illerden birisidir.

İldeki okuryazar fakat bir okul bitirmemiş olanların %79,93'ü kadınlardan oluşmaktadır (Tablo 7). Bu da ilin ataerkil bir toplumsal yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu eğitim basamağında kadınların fazla olması, onların daha üst eğitim basamaklarındaki oranlarının az çıkmasına da sebep olmuştur.

**Tablo 6.***Okuryazar Fakat Bir Okul Bitirmemiş Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)*

İl Adı	Okuryazar Fakat Bir Okul Bitirmemiş %'si	İl Adı	Okuryazar Fakat Bir Okul Bitirmemiş %'si	İl Adı	Okuryazar Fakat Bir Okul Bitirmemiş %'si	İl Adı	Okuryazar Fakat Bir Okul Bitirmemiş %'si
Ağrı	88,08	Sinop	48,63	Tunceli	34,99	Kırıkkale	28,00
Van	87,72	Hakkâri	48,19	Artvin	34,87	Kayseri	27,87
Şanlıurfa	83,40	Bingöl	47,08	Kırşehir	34,77	Nevşehir	27,69
Diyarbakır	80,65	Yozgat	46,88	Erzincan	34,54	Bolu	27,46
Muş	72,54	Erzurum	44,40	Afyonkarahisar	34,34	Osmaniye	26,62
Giresun	68,90	Mersin	43,51	Zonguldak	34,13	<b>Isparta</b>	<b>25,11</b>
Tokat	66,86	Trabzon	43,21	Düzce	33,65	Karaman	24,93
Siirt	65,58	Kars	42,59	Aksaray	33,60	Tekirdağ	23,73
Bitlis	63,71	Kütahya	42,34	Bayburt	33,47	Sakarya	22,57
Ordu	63,43	Rize	41,46	Denizli	33,24	Yalova	22,22
İğdır	62,98	Sivas	38,75	Malatya	33,21	Kocaeli	22,12
Mardin	62,85	Uşak	38,14	Balıkesir	32,16	İstanbul	21,67
Elazığ	62,64	Kahramanmaraş	38,06	Kilis	31,77	Bursa	21,22
Gümüşhane	59,22	Gaziantep	37,99	Çanakkale	31,33	Muğla	20,26
Şırnak	58,15	Ardahan	37,96	Karabük	30,86	Kırklareli	19,16
Samsun	55,25	Manisa	37,75	Burdur	30,51	Ankara	16,53
Bartın	54,72	Adana	37,69	Niğde	30,31	Eskişehir	15,96
Batman	54,42	Aydın	36,72	Konya	29,57	Bilecik	15,85
Çorum	53,96	Amasya	36,22	Antalya	29,52	-	-
Kastamonu	52,95	Adıyaman	36,07	Edirne	28,82	-	-
Hatay	52,88	Çankırı	35,89	İzmir	28,02	-	-

**Kaynak:** TÜİK UEİVT



**Harita 3.** Okuryazar Fakat Bir Okul Bitirmemiş Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)

**Tablo 7.**

*Okuryazar Fakat Bir Okul Bitirmemiş Nüfusun Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2022)*

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
14-17	112	109	221	2,44
18-21	114	121	235	2,59
22-24	70	89	159	1,75
25-29	86	136	222	2,45
30-34	92	134	226	2,49
35-39	61	83	144	1,59
40-44	42	75	117	1,29
45-49	30	84	114	1,26
50-54	37	137	174	1,92
55-59	40	308	348	3,84
60-64	71	576	647	7,13
65+	1.065	5.396	6.461	71,25
<b>Toplam</b>	<b>1.820</b>	<b>7.248</b>	<b>9.068</b>	<b>100,00</b>
<b>%'si</b>	<b>20,07</b>	<b>79,93</b>	<b>100,00</b>	<b>-</b>

**Kaynak:** TÜİK UEİVT

Okuryazar fakat bir okul bitirmemiş olanların artması başta Suriye kökenliler olmak üzere, Irak ve Afganistan gibi ülkelerden gelenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim 27 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla ilde ikamet izni almak suretiyle kalan yabancı sayısı 3.923 iken kayıt edilen Suriyeli sayısı ise 7.493'tür (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Bunlardan yasalarda belirtilen şartları taşıyanlar ya da yerine getirenler, müracaat ettikleri takdirde, Türk vatandaşlığına geçebilmektedirler (Nurdoğan & Öztürk 2018, s. 1171). Ancak bunlar içinde en büyük grubu oluşturan Suriyeliler üzerinde yapılan bir araştırma, onların eğitim düzeyinin oldukça düşük olduğunu, zira on beş yaş ve üzerindekiilerin %31,3'ünün hiçbir formel eğitimden geçmediğini göstermiştir (İnsani Gelişme Vakfı, 2017, s. 3).

### İlkokul Mezunu Nüfus

20.04.1924 tarihinde kabul edilen 491 numaralı Teşkilâtı Esasiye Kanunu'nun 87. maddesi (TC Anayasa Mahkemesi)

uyarınca bütün vatandaşların 5 yıllık ilkökul eğitiminden geçmesi zorunlu kılınmıştır. 30.03.2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM'de) kabul edilen 6287 sayılı yasanın 2. Maddesine göre (İlköğretim ve Eğitim Kanunu..., 2012) ilkökul eğitiminin süresi 4 yıla düşürülmüştür.

1923-1927 döneminde Isparta ilinde 86 tane ilkökul bulunduğu (Temurçin, 2004, s. 311-312) bilgisi kaynaklarda mevcuttur. 2022-2023 Eğitim - Öğretim Yılına gelindiğinde ise ilde, MEBBİS'in Kurum Listesi veri tabanına göre, 167'si devlet okulu ve 7 si de özel okul olmak üzere toplam 174 tane ilkökul bulunmaktaydı.

Isparta ilinde ilkökul mezunlarının oranı %213,22'dir (Tablo 8). Bu oranla il, ülkede otuz ikinci sırada yer almaktadır. Ayrıca Harita 4'te de görüleceği üzere Isparta, ülkede ilkökul düzeyinde eğitim alanların oranının yüksek (%196,04-%235,89) olduğu illerden birisidir.

Tablo 8.

İlkokul Mezunu Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)

İl Adı	İlkokul Mezunu %'si	İl Adı	İlkokul Mezunu %'si	İl Adı	İlkokul Mezunu %'si	İl Adı	İlkokul Mezunu %'si
Kastamonu	275,71	Bolu	224,82	İzmir	189,53	Tunceli	156,52
Sinop	273,58	Niğde	223,69	Gümüşhane	188,70	İstanbul	156,32
Manisa	267,73	Denizli	223,26	Eskişehir	188,10	Kocaeli	153,57
Çanakkale	260,54	Bilecik	222,69	Kars	187,31	Elazığ	151,26
Edirne	258,16	Karaman	222,42	Rize	186,86	Iğdır	142,60
Burdur	256,68	Ardahan	220,03	Kayseri	186,85	Şanlıurfa	142,51
Balıkesir	254,87	Ordu	217,06	Bursa	185,48	Van	141,28
Kütahya	252,19	Samsun	216,83	Erzurum	183,31	Ankara	140,10
Afyonkarahisar	249,35	Muğla	216,21	Trabzon	180,27	Muş	136,81
Çorum	249,03	Aksaray	215,61	K. Maraş	180,26	Bitlis	131,07
Çankırı	247,28	<b>Isparta</b>	<b>213,22</b>	Antalya	179,55	Mardin	130,66
Yozgat	242,01	Giresun	210,24	Ağrı	177,67	Kilis	124,08
Amasya	239,84	Kırşehir	207,55	Yalova	176,05	Diyarbakır	117,85
Kırklareli	237,97	Sakarya	205,51	Kırkkale	175,51	Bingöl	117,81
Konya	236,54	Hatay	203,62	Erzincan	175,47	Siirt	109,66
Aydın	234,84	Artvin	202,70	Gaziantep	174,86	Batman	102,84
Zonguldak	232,23	Karabük	201,00	Bayburt	174,59	Şırnak	90,05
Tokat	232,21	Düzce	198,82	Adana	174,00	Hakkâri	76,47
Bartın	226,70	Mersin	198,44	Malatya	164,89	-	-
Uşak	225,03	Sivas	193,78	Osmaniye	160,03	-	-
Nevşehir	224,89	Tekirdağ	190,92	Adıyaman	158,49	-	-

Kaynak: TÜİK UEİVT



Harita 4. İlkokul Mezunu Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)

Cinsiyet ve yaş grupları açısından Tablo 9'a bakıldığında gerek erkeklerde ve gerekse de kadınlarda küçük yaşlardan büyüklere doğru geçildikçe ilkököl mezunlarının sayısının arttığı görülmektedir. Nitekim ildeki ilkököl mezunlarının %45,29'unu 65 yaş ve üzerindeki kişiler oluşturmaktadır. Bundan başka sırasıyla 60-64 (%16,21), 55-59 (%12,82), 50-54 (%9,39) ve 45-49 (%6,92) yaş grubundakilerde de söz konusu oran yüksektir. Konunun başında da değinildiği üzere bu durum, 1924'ten 1997 yılına kadar 5 yıllık ilkököl eğitiminin bütün vatandaşlar için zorunlu kılınmasından

kaynaklanmıştır.

İlkokul mezunlarına cinsiyet açısından bakıldığında ise %61,74'ünün kadınlardan ve %38,26'sının da erkeklerden oluştuğu görülmektedir. Bu eğitim basamağında mezun olanlar içinde kadınların fazla olması, onların daha yüksek eğitim basamaklarında sayıca az olmasının temel sebebidir. Ayrıca bu durum il genelinde ataerkil düşünce yapısının egemen olduğunu da göstermektedir.

Tablo 9.

İlkokul Mezunu Nüfusun Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2022)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
14-17	487	353	840	1,09
18-21	25	21	46	0,06
22-24	9	13	22	0,03
25-29	52	95	147	0,19
30-34	37	93	130	0,17
35-39	559	1.541	2.100	2,72
40-44	1.193	2.758	3.951	5,12
45-49	1.700	3.643	5.343	6,92
50-54	2.171	5.081	7.252	9,39
55-59	3.229	6.665	9.894	12,82
60-64	4.591	7.921	12.512	16,21
65+	15.485	19.481	34.966	45,29
<b>Toplam</b>	<b>29.538</b>	<b>47.665</b>	<b>77.203</b>	<b>100,00</b>
%'si	38,26	61,74	100,00	-

Kaynak: TÜİK UEİVT

### İlköğretim, Ortaokul ya da Dengi Meslek Ortaokul Mezunu Nüfus

Cumhuriyet'in ilk yıllarında inceleme alanında biri Isparta şehrinde (1928), diğeri de nüfus açısından ilin en büyük ilçesi olan Yalvaç'ta (1931) olmak üzere, 2 tane ortaokul açılmıştır (Temurçin, 2004, s. 311-312). 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılında ise ilde, MEBBİS'in Kurum Listesi veri

tabanına göre, 117'si devlet okulu ve 9'u da özel okul olmak üzere toplam 126 tane ortaokul bulunmaktaydı.

Isparta'da ortaokul ya da dengi meslek ortaokulu mezunlarının oranı %217,26'dır ve bununla il, ülkede yetmiş beşinci sırada yer almaktadır (Tablo 10). Konuyla ilgili çizilen Harita 5'te de görüleceği üzere Isparta, belirtilen eğitim basamağından mezun olanların oranının ülkede en düşük (%191,59-%226,74) olduğu illerden birisidir.

Tablo 10.

İlköğretim, Ortaokul ya da Dengi Meslek Ortaokulu Mezunu Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)

İl Adı	Ortaokul Mezunu %si	İl Adı	Ortaokul Mezunu %si	İl Adı	Ortaokul Mezunu %si	İl Adı	Ortaokul Mezunu %si
Şanlıurfa	367,37	Hatay	292,59	Sakarya	255,45	İzmir	234,89
Kilis	360,20	Karaman	292,03	Malatya	254,47	Kastamonu	233,84
Muş	356,67	Osmaniye	287,08	Yozgat	254,35	Burdur	231,18
Şırnak	354,23	Bingöl	284,43	Aydın	253,90	Giresun	230,19
Gaziantep	353,14	Afyonkarahisar	283,45	Ordu	251,62	Balıkesir	228,65
Siirt	343,54	Uşak	282,83	Sinop	250,04	Karabük	227,89
Bitlis	342,71	Konya	279,31	Samsun	248,94	Muğla	225,04
Batman	341,18	Bartın	275,87	Sivas	248,68	Edirne	224,98
Van	337,91	Adana	274,65	Kırıkkale	247,63	Erzincan	222,76
Ağrı	331,88	Manisa	274,19	İstanbul	246,86	Bolu	221,34
Diyarbakır	326,82	Düzce	273,03	Antalya	246,33	Artvin	219,63
Hakkâri	324,26	Nevşehir	270,08	Kütahya	246,08	<b>Isparta</b>	<b>217,26</b>
Mardin	323,53	Kayseri	268,98	Çankırı	245,86	Trabzon	213,80
İğdır	320,90	Kocaeli	268,47	Zonguldak	244,79	Gümüşhane	212,55
K. Maraş	315,75	Bursa	267,18	Amasya	244,19	Eskişehir	211,82
Kars	312,96	Elazığ	266,13	Bilecik	243,62	Çanakkale	207,68
Aksaray	312,83	Mersin	264,83	Bayburt	242,91	Ankara	204,72
Adıyaman	310,26	Denizli	263,36	Kırklareli	242,72	Tunceli	191,60
Niğde	306,67	Tokat	263,15	Rize	240,14	-	-
Tekirdağ	295,76	Çorum	262,23	Yalova	239,06	-	-
Ardahan	292,87	Erzurum	260,56	Kırşehir	237,32	-	-

Kaynak: TÜİK UEİVT



**Harita 5.** İlköğretim, Ortaokul ya da Dengi Meslek Ortaokulu Mezunu Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)

İlköğretim, ortaokul ya da dengi meslek ortaokul mezunlarının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında (Tablo 11) da erkeklerin oranının kadınlardan fazla olduğu görülmektedir. Nitekim ortaokul ya da dengi meslek ortaokul mezunlarının %53,62'si erkeklerden ve %46,38'i de kadınlardan oluşmaktadır.

**Tablo 11.**

*İlköğretim, Ortaokul ya da Dengi Meslek Ortaokulu Mezunu Nüfusun Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2022)*

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
14-17	10.924	10.353	21.277	25,65
18-21	2.210	1.224	3.434	4,14
22-24	1.192	799	1.991	2,40
25-29	2.782	2.186	4.968	5,99
30-34	2.681	2.802	5.483	6,61
35-39	3.063	3.082	6.145	7,41
40-44	3.662	3.751	7.413	8,94
45-49	4.026	4.104	8.130	9,80
50-54	4.200	4.212	8.412	10,14
55-59	3.843	2.985	6.828	8,23
60-64	2.688	1.596	4.284	5,16
65+	3.215	1.382	4.597	5,54
<b>Toplam</b>	<b>44.486</b>	<b>38.476</b>	<b>82.962</b>	<b>100,00</b>
<b>%'si</b>	<b>53,62</b>	<b>46,38</b>	<b>100,00</b>	<b>-</b>

**Kaynak:** TÜİK UEİVT

### Lise ya da Dengi Meslek Okulu Mezunu Nüfus

İlde ortaöğretim eğitimi veren kurumların geçmişine bakıldığında, 1952 yılına kadar lise öğrenimi görmek isteyenlerin Afyonkarahisar'a gittiği, 1952 yılında ise Isparta şehrinde bir lisenin (Isparta Lisesi) açıldığı görülmektedir (Temurçin, 2004, s. 311-312). 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılına gelindiğinde ise MEBBİS'in Kurum Listesi veri tabanına göre ilde, 70'i devlet okulu ve 11'i özel okul olmak üzere toplam 81 tane lise bulunmaktaydı.

Ayrıca ilde söz konusu eğitim düzeyinden mezun olanların büyük bir kısmı (%25,65) 14-17 yaş aralığındadır. Bu da belirtilen eğitim basamağını tamamlamış fakat lise düzeyinde öğrenim görmeye devam eden ildeki genç nüfustan kaynaklanmaktadır.

Tablo 12'ye göre Isparta'daki lise mezunlarının oranı %288,94'tür ve bu oranla il, ülkede on yedinci sırada yer almaktadır. Ayrıca Harita 6'da da görüleceği üzere Isparta, ülkede bu eğitim basamağından mezun olanların oranının yüksek düzeyde (%286,35-%316,07) olduğu illerden birisidir. Söz konusu eğitim düzeyinden mezun olanların cinsiyete göre dağılımına bakıldığında da (Tablo 13) erkeklerin oranının kadınlardan fazla olduğu görülmektedir. Nitekim lise ve dengi meslek okulu mezunlarının %54,65'i erkeklerden ve %45,35'i de kadınlardan oluşmaktadır.

**Tablo 12.***Lise ve Dengi Meslek Okulu Mezunu Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)*

İl Adı	Lise Mezunu %'si	İl Adı	Lise Mezunu %'si	İl Adı	Lise Mezunu %'si	İl Adı	Lise Mezunu %'si
Hakkâri	345,77	Karabük	280,99	Denizli	260,96	Niğde	242,80
Kırıkkale	329,49	Gümüşhane	280,98	Adıyaman	260,27	Afyonkarahisar	237,50
Bingöl	316,45	İstanbul	280,10	Nevşehir	258,69	Konya	236,99
Tunceli	315,51	Kırşehir	279,01	Amasya	257,74	Tokat	236,55
Bayburt	311,82	Malatya	278,49	Çanakkale	255,75	İğdır	235,44
Artvin	311,73	Düzce	277,64	Kütahya	254,97	Hatay	234,72
Eskişehir	306,41	Batman	277,61	Bitlis	253,74	Kars	233,59
Kocaeli	304,80	Adana	277,06	Burdur	253,32	Ardahan	233,25
Ankara	302,66	İzmir	276,41	Balıkesir	252,49	Manisa	230,90
Bilecik	298,76	Kayseri	275,38	Giresun	250,29	Gaziantep	230,42
Yalova	295,93	Osmaniye	274,87	Yozgat	248,76	Muş	229,91
Erzincan	295,27	Şırnak	273,63	Samsun	248,69	Kastamonu	226,94
Trabzon	294,88	Elazığ	273,44	Uşak	248,63	Van	226,77
Rize	294,86	Muğla	270,89	Siirt	246,23	Aksaray	223,78
Sakarya	294,33	Sivas	270,69	Aydın	245,12	Çorum	223,42
Bolu	289,24	Edirne	267,22	Mardin	244,20	Sinop	216,80
<b>Isparta</b>	<b>288,94</b>	Erzurum	266,75	Diyarbakır	244,02	Şanlıurfa	198,71
Antalya	287,36	Çankırı	265,56	K. Maraş	243,58	Ağrı	197,16
Tekirdağ	284,96	Zonguldak	264,83	Karaman	243,35	-	-
Kırklareli	284,24	Kilis	262,42	Ordu	243,02	-	-
Bursa	281,06	Mersin	262,25	Bartın	242,92	-	-

**Kaynak:** TÜİK UEİVT

Yaş grupları açısından ildeki lise mezunlarına bakıldığında yaklaşık dörtte birinin (%24,56'sının) 18-21 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu durum Isparta ilinde ön lisans ve lisans düzeyinde eğitim gören üniversitelilerden kaynaklanmaktadır. Zira YÖKSİS veri tabanına göre 2022-

2023 Eğitim-Öğretim Yılında Isparta ilindeki SDÜ'de 34.224 ve Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde (UBÜ) 24.203 olmak üzere toplam 58.427 öğrenci, ön lisans ve lisans öğrenimi görmekteydi.

**Tablo 13.***Lise ve Dengi Meslek Okulu Mezunu Nüfusun Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2022)*

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
14-17	224	293	517	0,50
18-21	11.685	13.769	25.454	24,56
22-24	5.867	4.987	10.854	10,47
25-29	5.059	3.337	8.396	8,10
30-34	5.030	3.893	8.923	8,61
35-39	5.546	4.574	10.120	9,77
40-44	5.947	4.721	10.668	10,29
45-49	4.756	3.699	8.455	8,16
50-54	3.693	2.765	6.458	6,23
55-59	2.998	2.220	5.218	5,04
60-64	2.644	1.481	4.125	3,98
65+	3.189	1.257	4.446	4,29
<b>Toplam</b>	<b>56.638</b>	<b>46.996</b>	<b>103.634</b>	<b>100,00</b>
<b>%'si</b>	<b>54,65</b>	<b>45,35</b>	<b>100,00</b>	<b>-</b>

**Kaynak:** TÜİK UEİVT**Fakülte/Yüksekokul Mezunu Nüfus**

İlde yükseköğretimin temeli 1976 senesinde; Eğitim Enstitüsü, Isparta Meslek Yüksek Okulu, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi ile atılmıştır. Ancak bu eğitim kurumları, 1982 yılında çıkarılan bir kanun hükmünde kararname (KHK) ile Akdeniz Üniversitesi'ne bağlanmıştır. Ayrıca 1983 senesinde açılan Eğirdir Su Ürünleri Yüksekokulu da 4 yıl sonra yine aynı üniversiteye bağlanmıştır (Temurçin, 2004, s. 313-314). 11.07.1992

tarihinde Isparta ilinde bir devlet üniversitesi olan SDÜ kurulmuştur. 18.05.2018 tarihinde 30425 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7141 Numaralı Kanun ile ilde Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi (UBÜ) adlı bir devlet üniversitesi daha kurulmuştur (Yükseköğretim Kanunu..., 2018). Yaşanan bu gelişmelerin de etkisiyle Isparta ilinde yükseköğrenim görenlerin oranı önemli ölçüde artmaya başlamıştır.

Isparta'da fakülte/yüksekokul mezunlarının oranı

%194,12'dir ve bununla il, ülkede on ikinci sırada bulunmaktadır (Tablo 14). Ayrıca konuyla ilgili hazırlanan Harita 7'de de görüleceği üzere Isparta, herhangi bir fakülte/yüksekokuldan mezun olanların oranının ülkede

orta düzeyde (%166,39-%197,74) olduğu illerden birisidir.

**Tablo 14.**

*Fakülte/Yüksekokul Eğitimi Alan Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)*

İl Adı	Fakülte/ Yüksekokul Mezonu %'si	İl Adı	Fakülte/ Yüksekokul Mezonu %'si	İl Adı	Fakülte/ Yüksekokul Mezonu %'si	İl Adı	Fakülte/ Yüksekokul Mezonu %'si
Ankara	260,42	Artvin	180,21	Kütahya	162,11	Kastamonu	142,78
İstanbul	225,10	Aydın	179,86	Nevşehir	161,81	Gaziantep	140,37
İzmir	220,38	Rize	179,82	Konya	161,35	Afyonkarahisar	138,66
Eskişehir	217,71	Samsun	178,39	Erzurum	159,74	Bartın	138,45
Muğla	217,42	Burdur	177,43	Karaman	159,73	Iğdır	138,01
Tunceli	208,61	Kırklareli	176,59	Uşak	155,66	Hakkâri	137,15
Antalya	207,15	Denizli	176,31	Hatay	155,64	Siirt	137,01
Yalova	204,49	Elazığ	175,81	Kilis	154,64	Kars	134,93
Kocaeli	202,28	Kırşehir	175,67	Adıyaman	153,40	Aksaray	134,80
Çanakkale	201,12	Adana	175,06	Tokat	153,12	Bitlis	133,48
Trabzon	196,32	Amasya	172,77	Manisa	152,30	Ardahan	131,90
<b>Isparta</b>	<b>194,12</b>	Osmaniye	170,61	Zonguldak	151,83	Şırnak	130,39
Karabük	193,75	Edirne	169,85	Bingöl	150,98	Yozgat	129,87
Erzincan	192,38	Sakarya	168,67	Ordu	150,03	Mardin	126,79
Bursa	189,44	Giresun	167,61	Sinop	147,61	Van	122,43
Malatya	186,17	Tekirdağ	167,21	K. Maraş	145,85	Muş	111,36
Balıkesir	184,89	Sivas	166,76	Çankırı	145,64	Ağrı	105,23
Bolu	181,81	Kırıkkale	166,14	Çorum	145,35	Şanlıurfa	103,68
Kayseri	181,48	Düzce	163,82	Batman	144,88	-	-
Mersin	181,36	Gümüşhane	163,09	Diyarbakır	143,86	-	-
Bilecik	180,78	Bayburt	162,55	Niğde	143,18	-	-

**Kaynak:** TÜİK UEİVT



**Harita 7.** *Fakülte/Yüksekokul Eğitimi Alan Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)*

Isparta ilinde fakülte/yüksekokuldan mezun olanların yaklaşık beşte biri (%19,6'sı), 25-29 yaş aralığındadır (Tablo 15). Bu durumun büyük ölçüde, sözü edilen yükseköğretim kurumlarından mezun olmuş ve halen ildeki üniversitelerde master öğrenimi gören nüfustan kaynaklandığı söylenebilir. Zira YÖKSİS veri tabanından alınan bilgilere göre 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılında Isparta UBÜ'de 840 ve SDÜ'de de 3.430 olmak üzere, ilde toplam 4.270 öğrenci örgün master

öğrenimi görmekteydi. Dahası 22-44 yaş aralığında olup; atama, tayin gibi kamu hizmetinde ya da özel sektörün çeşitli iş kollarında çalışan ya da çalışmak maksadıyla bu ile gelenlerin de belirtilen eğitim basamaklarından mezun olanların oranının yüksek çıkmasında rol oynadığı söylenebilir.

**Tablo 15.***Fakülte/Yüksekokul Eğitimi Alan Nüfusun Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2022)*

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
18-21	651	974	1.625	2,33
22-24	3.242	4.943	8.185	11,76
25-29	6.240	7.405	13.645	19,60
30-34	5.185	5.253	10.438	14,99
35-39	4.602	4.096	8.698	12,49
40-44	3.724	3.330	7.054	10,13
45-49	3.416	2.418	5.834	8,38
50-54	2.772	1.411	4.183	6,01
55-59	2.328	907	3.235	4,65
60-64	1.926	697	2.623	3,77
65+	3.079	1.026	4.105	5,90
<b>Toplam</b>	<b>37.165</b>	<b>32.460</b>	<b>69.625</b>	<b>100,00</b>
<b>%'si</b>	<b>53,38</b>	<b>46,62</b>	<b>100,00</b>	<b>-</b>

**Kaynak:** TÜİK UEİVT

Ayrıca fakülte/yüksekokul mezunlarının cinsiyete göre nispeti açısından ile bakıldığında da erkeklerin oranının kadınlardan fazla olduğu görülmektedir. Nitekim fakülte/yüksekokul mezunlarının %53,38'i erkeklerden ve %46,62'si de kadınlardan oluşmaktadır. Ancak diğer eğitim basamaklarından farklı olarak fakülte/yüksekokul mezunlarında cinsiyet oranlarının birbirine oldukça yakın olması, üniversite mezuniyeti açısından kadınların erkeklerle arasındaki mesafeyi kapatmaya başladığını göstermesi açısından önemlidir.

**Tablo 16.***Master Mezunlarının Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)*

İl Adı	Master Mezunu %'si	İl Adı	Master Mezunu %'si	İl Adı	Master Mezunu %'si	İl Adı	Master Mezunu %'si
Ankara	42,36	Karabük	19,80	Kırklareli	16,58	Kastamonu	15,12
İstanbul	32,44	Adana	19,62	Düzce	16,57	Çankırı	15,07
Eskişehir	27,11	Bayburt	19,00	Nevşehir	16,55	Siirt	14,92
İzmir	26,20	Samsun	18,81	Niğde	16,50	Zonguldak	14,88
<b>Isparta</b>	<b>23,98</b>	Sakarya	18,70	Batman	16,40	Ardahan	14,82
Çanakkale	23,29	Bursa	18,67	Gaziantep	16,35	Bitlis	14,70
Yalova	22,55	Sivas	18,57	K. Maraş	16,33	Çorum	14,52
Elazığ	22,42	Kırıkkale	18,41	Osmaniye	16,31	Sinop	14,21
Muğla	22,03	Kırşehir	18,32	Bilecik	16,14	Mardin	14,09
Erzurum	21,80	Kütahya	18,22	Adıyaman	16,13	Bartın	13,90
Kocaeli	21,04	Rize	18,04	Tekirdağ	16,12	Manisa	13,78
Konya	20,96	Aydın	17,92	Uşak	16,04	Ordu	13,62
Trabzon	20,93	Denizli	17,91	Afyonkarahisar	16,01	Yozgat	12,96
Antalya	20,90	Mersin	17,54	Amasya	15,87	Şırnak	12,73
Malatya	20,83	Balıkesir	17,54	Artvin	15,77	Muş	12,66
Kayseri	20,21	Karaman	16,97	Kars	15,65	Şanlıurfa	11,78
Bolu	20,19	Kilis	16,91	Tokat	15,46	Ağrı	11,50
Tunceli	20,11	Bingöl	16,78	Hatay	15,44	Hakkâri	11,34
Burdur	20,05	Diyarbakır	16,77	Giresun	15,42	-	-
Erzincan	19,94	Aksaray	16,62	Van	15,25	-	-
Edirne	19,90	Gümüşhane	16,62	Iğdır	15,18	-	-

**Kaynak:** TÜİK UEİVT

### Master (5 ya da 6 Yıllık Fakülteler Dâhil) Mezunu Nüfus

Tablo 16'ya göre ilde on dört yaşında veya daha üzeri yaşta olan nüfus içinde master eğitimi alanların oranı, %23,98'dir. Buna göre master mezunlarının oranı bakımından il, ülkede beşinci sıradadır. Bu açıdan inceleme alanının ülkedeki yerini göstermek amacıyla çizilen Harita 8'de de görüleceği üzere Isparta, ülkede master mezunu olanların oranının orta düzeyde (%23,75-%29,95) olduğu illerden birisidir.





**Harita 8. Master Mezunlarının Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022).**

Söz konusu eğitim basamağından mezun olanlar, %21,65 oran ile en fazla 30-34 yaş aralığındadır (Tablo 17). Daha yukarı yaş gruplarında ise oranlar kademeli bir şekilde azalmaktadır. Cinsiyet açısından master derecesine sahip **Tablo 17.**

olanlara bakıldığında da erkeklerin oranının fazla olduğu görülmektedir. Nitekim ildeki master mezunlarının %54,26'sı erkeklerden ve %45,74'ü de kadınlardan oluşmaktadır.

**Master Eğitimi Alan Nüfusun Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2022)**

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
22-24	69	94	163	1,90
25-29	662	863	1525	17,73
30-34	920	942	1862	21,65
35-39	807	758	1565	18,20
40-44	814	656	1470	17,09
45-49	556	311	867	10,08
50-54	368	152	520	6,05
55-59	201	70	271	3,15
60-64	125	43	168	1,95
65+	145	45	190	2,21
<b>Toplam</b>	<b>4.667</b>	<b>3.934</b>	<b>8.601</b>	<b>100,00</b>
<b>%'si</b>	<b>54,26</b>	<b>45,74</b>	<b>100,00</b>	<b>-</b>

**Kaynak:** TÜİK UEİVT

### Doktora Mezunu Nüfus

İlde doktora mezunlarının oranı, %0,81'dir (Tablo 18). Buna göre il, doktora mezunlarının oranı bakımından ülkede ikinci sırada yer almaktadır. Konuyla ilgili çizilen Harita 9'da

da görüleceği üzere Isparta, ülkede bu eğitim basamağından mezun olanların oranının yüksek (%0,547-%0,704) olduğu 2 ilden birisidir.



**Harita 9. Doktora Eğitimi Alan Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)**

**Tablo 18.**

Doktora Eğitimi Alan Nüfusun Nispeti Açısından İlin Türkiye'deki Yeri (2022)

İl Adı	Doktora Mezunu %'si	İl Adı	Doktora Mezunu %'si	İl Adı	Doktora Mezunu %'si	İl Adı	Doktora Mezunu %'si
Ankara	8,60	Malatya	3,46	Aydın	2,88	K. Maraş	2,07
<b>Isparta</b>	<b>6,81</b>	Kars	3,45	Kastamonu	2,84	Tekirdağ	2,07
Eskişehir	6,76	Yalova	3,38	Aksaray	2,82	Yozgat	2,05
Erzurum	5,34	Niğde	3,33	Adana	2,75	Adıyaman	1,99
İstanbul	5,01	Kayseri	3,32	Çankırı	2,74	Ordu	1,99
Bayburt	4,92	Rize	3,26	Afyonkarahisar	2,70	Gaziantep	1,96
İzmir	4,90	Düzce	3,26	Bilecik	2,68	Muş	1,82
Edirne	4,89	Nevşehir	3,26	Kırklareli	2,60	Diyarbakır	1,80
Bolu	4,83	Samsun	3,25	Kocaeli	2,58	Hatay	1,80
Çanakkale	4,81	Sakarya	3,17	Amasya	2,57	Bitlis	1,68
Trabzon	4,54	Antalya	3,16	Balıkesir	2,54	Manisa	1,63
Elazığ	4,53	Uşak	3,15	Bingöl	2,53	Osmaniye	1,46
Karabük	4,46	Karaman	3,12	Iğdır	2,49	Batman	1,33
Erzincan	4,42	Denizli	3,10	Kırıkkale	2,49	Ağrı	1,28
Kırşehir	3,86	Artvin	2,98	Zonguldak	2,46	Şanlıurfa	1,15
Burdur	3,80	Ardahan	2,95	Kilis	2,45	Mardin	0,91
Muğla	3,79	Bartın	2,93	Bursa	2,41	Hakkâri	0,90
Sivas	3,70	Giresun	2,92	Mersin	2,28	Şırnak	0,74
Konya	3,70	Kütahya	2,92	Çorum	2,23	-	-
Gümüşhane	3,52	Tokat	2,89	Siirt	2,20	-	-
Tunceli	3,50	Sinop	2,88	Van	2,14	-	-

**Kaynak:** TÜİK UEİV

Söz konusu eğitim basamağından mezun olanların sayıca artmasında, Fakülte/Yüksekokul Mezunu Nüfus başlığı altında da değinildiği üzere, 11.07.1992 tarihinde Isparta ilinde SDÜ isimli bir devlet üniversitesinin kurulmasının büyük bir rolü olmuştur. Ayrıca 18.05.2018 tarihinde 30425 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7141 Numaralı Kanun ile ilde UBÜ adlı bir devlet üniversitesi daha kurulmuştur (Yükseköğretim Kanunu..., 2018). Her iki

**Tablo 19.***İldeki Üniversitelerde Görevli Olan Öğretim Elemanları (2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı)*

Öğretim Elemanı	Erkek	Kadın	Toplam
<b>Profesör</b>	347	133	480
<b>Doçent</b>	175	130	305
<b>Doktor Öğretim Üyesi</b>	325	253	578
<b>Öğretim Görevlisi</b>	335	196	531
<b>Araştırma Görevlisi</b>	342	373	715
<b>Toplam</b>	1.524	1.085	2.609
<b>%'si</b>	58,41	41,59	100,00

**Kaynak:** YÖKSİS

Doktora mezunlarına cinsiyet açısından bakıldığında da erkeklerin oranının kadınlarinkinden fazla olduğu görülmektedir (Tablo 20). Nitekim doktora mezunlarının %63,74'ü erkeklerden ve %36,26'sı da kadınlardan oluşmaktadır. Aradaki farkın bu kadar fazla olmasında her

üniversitede istihdam edilen akademisyenler de ildeki doktora mezunlarının oranının yüksek olmasının başlıca nedenidir. Nitekim YÖKSİS veri tabanından yararlanılarak hazırlanan Tablo 19 da bunu doğrulamaktadır. Bu tabloda da görüleceği üzere 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılında ildeki üniversitelerde 480 profesör, 305 doçent ve 578 de doktor öğretim üyesi görev yapmaktadır.

ne kadar ataerkil toplumsal yapının etkisi olsa da akademik kariyer yapma ya da analık rolünü yerine getirme konusunda üniversite mezunu kadınların tercihini daha çok ikinci seçenekten yana kullandığı da söylenebilir.

**Tablo 20.***Doktora Eğitimi Alan Nüfusun Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2022)*

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
25-29	3	3	6	0,25
30-34	104	105	209	8,56
35-39	254	177	431	17,66
40-44	282	256	538	22,04
45-49	270	166	436	17,86
50-54	270	99	369	15,12
55-59	168	54	222	9,09
60-64	100	14	114	4,67
65+	105	11	116	4,75
<b>Toplam</b>	1.556	885	2.441	100,00
<b>%'si</b>	63,74	36,26	100,00	-

**Kaynak:** TÜİK UEİVT

Yaş grupları açısından ildeki doktora mezunlarına bakıldığında %22,04'ünün 40-44 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bundan başka sırasıyla 45-49 (%17,86) ve 35-39 (%17,66) yaş gruplarında da söz konusu oran yüksektir. Bu yaş gruplarından daha büyük olanlarda ise doktora mezunlarının oranı kademeli olarak azalmaktadır.

### Tartışma ve Sonuç

Isparta ilinde yaşayan nüfusun Türkiye Cumhuriyeti'nde yapılan ilk nüfus sayımından (1927) 2022 yılı sonuna kadarki okuryazarlık ve 2022-2023 istatistiki verilerine göre de eğitim durumunu coğrafi bir perspektifle ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmadan elde edilen sonuçlar ve bunlara ilişkin öneriler şunlardır:

Çalışma alanı, Cumhuriyetin ilk yıllarında bile nüfusun okuryazarlığı bakımından Türkiye'nin önde gelen illerinden birisiydi. Nitekim Isparta, 1927 yılında ülkede nüfusun okuryazarlık oranının en yüksek olduğu on ikinci ildi. Fakat buna rağmen belirtilen yılda muhtemelen nüfusun büyük bir kısmı (%74,73) kırsalda yaşadığı ve fazla nüfuslu bir şehir de bulunmadığı için ilde herhangi bir lise bulunmuyor ve bu eğitim basamağından mezun olmak isteyenler Afyon gibi çevre şehirlere gitmek durumunda kalıyordu. Kırsal nüfus oranının 1935 ve 1940 yılında %75 civarında seyrettiği Isparta ilinin o dönemde bir köyü olan Gönen'de 1939 senesinde bir eğitim kursu ve 1940 senesinde de bir köy enstitüsü açılmıştır. Bununla, ülkenin pek çok yerinde olduğu gibi, çalışma alanındaki kırsal yerleşmelerde ikamet eden nüfusun okuryazarlık başta olmak üzere eğitimle ilgili pek çok ihtiyacına cevap verecek nitelikte öğretmen ve öğretmenlerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

II. Dünya Savaşı'nın nihayete erdiği 1945 yılında Isparta ilinde %76,04 ile zirve noktasına ulaşan kırsal nüfus oranı bundan sonra düşüşe geçmiştir. Bunda savaş süresince kışlalarda hazır tutulan askerlerin terhis edilmesinin ve buna bağlı olarak nüfusun yaklaşık ¼'ünün ikamet ettiği kırsaldaki doğal nüfus artışının ve artan nüfusa bağlı olarak

da miras yoluyla tarım topraklarının bir aileyi geçindiremeyecek kadar parçalanmasının ve dahası 1950'lerden itibaren ülke tarımında yaşanan makineleşmenin büyük bir etkisi olmuştur. Ayrıca daha önce de değinildiği üzere il topraklarının yaklaşık %65'i dağlarla kaplıdır ve buna bağlı olarak da araştırma alanındaki arazilerin %70'i eğitim sebebiyle şiddetli erozyona maruz kalmaktadır (Temurçin, 2004, s. 2-4). Tarımsal faaliyetleri olumsuz bir şekilde etkileyen bu doğal koşulların da kırsaldan yapılan göçlerde etkisi kaçınılmazdır. Tüm bu faktörlerin bir sonucu olarak, ülke genelinde olduğu gibi, çalışma alanında da kırdan kente göçler yaşanmıştır. Buna bağlı olarak da inceleme alanının en büyük şehri olan Isparta'da 1952 yılında bir lise açılmıştır. Şehre yapılan göçler sebebiyle ildeki kırsal nüfus oranı 1975 yılında %59,02'ye düşerken kentsel nüfus ise %40,98'e yükselmiştir. Bunun da etkisiyle 1976 yılında ilk defa çalışma alanında yükseköğretim kurumları açılmıştır. Şehir nüfusu 1990 yılında %52,85'e ulaşmış ve bundan iki sene sonra da ilde SDÜ adında bir devlet üniversitesi kurulmuştur. Kentleşmeye ve ülke ekonomisinde meydana gelen yapısal değişime bağlı olarak çalışan nüfusun istihdamında hizmet ve sanayi sektörünün payı artarken tarım sektörününki ise azalmıştır (Erhalim, 2011, s. 1). Payı artan sektörlerin istihdamında ise eğitilmiş nüfusa öncelik verilmesi kaçınılmaz olduğu için çalışma alanındaki halkın yükseköğretime olan ilgisinin arttığını söylemek mümkündür. Buna bağlı olarak da 2018 yılında ilde Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi adında bir devlet üniversitesi daha kurulmuş ve bundan iki sene sonra da ildeki şehir nüfusunun oranı %73,65'e ulaşmıştır.

Tüm bu gelişmeler neticesinde 2022 yılı itibarıyla ildeki okuryazarların oranı %97,08 olmuş ve bununla il (81 il arasında) ülkede yirmi beşinci sırada yer almıştır. Ayrıca küçük yaş gruplarında (14-17 ve 18-21 gibi) okuma yazma bilmeyenlerin oranının sıfıra kadar düşmesi, ilkökul düzeyindeki eğitimin ilin tamamı kapsar bir hale geldiğini ve bu da gelecekte ildeki okuryazarların oranının daha da

yükseleceğini göstermektedir.

2022 yılı sonu itibarıyla inceleme alanı ülkede oransal açıdan; bilim doktoru olanlarda ikinci, master mezunlarında beşinci, fakülte/yüksekokul mezunlarında on ikinci, lise ve dengi meslek okulu mezunlarında on yedinci, ortaokul/dengi meslek ortaokulu mezunlarında yetmiş beşinci, ilkokul mezunlarında otuz ikinci, okuryazar fakat bir okul bitirmemiş olanlarda altmış dokuzuncu ve okuryazar olmayanlarda ise elli altıncı sırada yer almıştır. Buna göre 1952 yılına kadar lisesi bile olmayan Isparta ilinin, 70 yıl sonra (2022 yılı itibarıyla) özellikle doktora ve master mezunlarının oranı açısından ülkenin iyi konumdaki illerinden birisi haline gelmesi oldukça dikkat çekici bir gelişmedir. Her ne kadar SDÜ ve UBÜ adı altında ilde iki tane devlet üniversitesinin bulunmasının büyük bir rolü olsa da Isparta halkının eğitime verdiği önemin de bunda etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca 2022-2023 döneminde Isparta ilindeki üniversitelerde örgün eğitim gören; 58.427 ön lisans ve lisans öğrencisi, 4.270 master öğrencisi ve 1.427 de doktora öğrencisi bulunmaktaydı. Yeterince faydalandığı takdirde bu potansiyel, Isparta şehrinin hem bir üniversite kenti olmaya doğru evrilmesini ve hem de ilin her açıdan gelişmesini sağlayabilir. Zira toplumsal dönüşümün motorları konumunda olan üniversiteler; personel, öğrenci ve mezunlarıyla topluma bilgi ve yenilik sağlamada kritik roller oynayabilmektedir (Purcell vd., 2019: 1343).

Araştırmadan elde edilen bir başka sonuç da eğitim düzeylerinin her birinde kadınların dezavantajlı tarafta ağırlıkta olduğudur. Nitekim okuryazar olmayan nüfusun %87,9'nun, okuryazar fakat bir okul bitirmemiş nüfusun %59,86'sının ve ilkokul mezunu nüfusun da %61,74'ünün kadınlardan oluşması alt eğitim basamaklarında onların oranca fazla olduğunu göstermektedir. Ortaokuldan başlayarak daha üst eğitim basamaklarında ise oransal olarak erkekler daha fazladır. Nitekim ortaokul mezunlarının %53,62'si, lise mezunlarının %54,65'i, fakülte/yüksekokul mezunlarının %53,38'i, master mezunlarının %54,26'sı ve doktora mezunlarının da %63,74'ü erkeklerden oluşmaktadır. Ancak fakülte/yüksekokul mezunlarındaki cinsiyet oranlarının birbirine oldukça yakın olması, üniversite mezuniyeti açısından kadınların erkeklerle arasındaki mesafeyi kapatmaya başladığını göstermesi açısından önemlidir.

Yukarıda sözü edilen olumsuz durum, ülkenin genelinde görülen ataerkil toplumsal yapının inceleme alanındaki bir tezahürüdür. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı arasında yapılacak işbirliğiyle ve kitle iletişim araçlarını da kullanmak suretiyle toplumun her kesimine ulaşılması ve kız çocuklarının/kadınların eğitiminin ne kadar önemli olduğunun anlatılması gerekmektedir. Çünkü kadın eğitimi;

büyüme, yaratıcılığı, girişimciliği ve teknik ilerlemeyi artırır. Bu nedenle de onların eğitimine gereken önemi vermeyen ülkeler, sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı başaramazlar (Kakkar ve Kakkar, 2017, s. 1).

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç da; ilkokuldan mezun olanların %45,29'unun, okuryazar fakat bir okul bitirmemiş olanların %71,25'inin ve okuryazar olmayanların da %76,73'ünün 65 yaş ve üzerindeki yaşlı nüfustan oluşmasıdır. Bu da zamanla adı geçen eğitim basamaklarında bulunanların oranında bir azalma; 12 yıllık eğitimi zorunlu kılan 6287 sayılı yasanın da 2012 yılından bu yana yürürlükte olduğu göz önünde bulundurulursa, lise başta olmak üzere fakülte vd. yükseköğrenim kademelerinden mezun olanların oranında ise artma olacağı anlamına gelmektedir (Şahbaz, 2022, s. 66).

Ancak lise ve daha üst eğitim basamaklarından mezun olanların oranında görülecek olan bu artışa sadece nicelik açısından bakmak ve olumlu bir gelişme olarak değerlendirmek de çok doğru olmayabilir. Zira son yıllarda Türkiye'de yaşanan iktisadi krizlere bağlı olarak oranları giderek artan işsizlik, ekonomik bir sorun olmaktan çıkarak, sosyal bir problem haline gelmiştir (Adak, 2010, s. 105). Daha vahim olanı ise eğitim seviyesi artıkça, işsizlik oranları da artmaktadır. Bunun sebebiyse ülkede, işsizlik ile eğitim arasındaki ilişkinin yeterince kurulamamasıdır (Atay, 2021: 139). Bu ilişki kurulmadığı sürece gerek zorunlu eğitim süresinin 12 yıla çıkarılmasının ve gerekse de yükseköğrenimin ülke çapında yaygınlaşmasının, daha çok işsizliği ötelemeye hizmet edeceğini söylemek mümkündür. Bu ise eğitim için ayrılan ülke kaynaklarının boşa harcanması anlamına gelmektedir.

Aynı durum, bir örneklem şeklinde Isparta ilinde de görülmektedir. Nitekim Isparta Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü verilerine göre 2022 yılında ildeki kayıtlı işsizlerin sayısı 19.382'dir ve bunun da %29,5'i 18-24 yaş aralığındaki gençlerden oluşmaktadır. İşgücü arzında görülen bu fazlalığa rağmen hâlâ ilde belirli alanlarda işgücü sıkıntısı çekilmekte, ancak nitelik uyumsuzluğu sebebiyle de işsizlik oranları bir türlü düşürülememektedir. Bu nedenle eğitimde işgücü piyasasının talepleri mutlaka dikkate alınmalı (Uğur, 2022, s. 11-18); gerek bireylerin işgücü piyasasına daha hızlı ve donanımlı bir şekilde girmesini sağlamak ve gerekse de işgücü piyasasının talep ettiği nitelikte elaman ihtiyacını karşılamak için mesleki eğitime önem verilmelidir (Çoban, 2013, s. 34).

*Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.*

*Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.*

*Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.*

*Peer-review: Externally peer-reviewed.*

*Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.*

*Financial Disclosure: The author declared that this study has received*

no financial support.

## Kaynaklar

- Adak, N. (2010). Sosyal Bir Problem Olarak İşsizlik ve Sonuçları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 105-116.
- Akçakanat, T., Çarıkçı, İ. H. ve Dulupçu, M. A. (2016). Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Isparta'daki Yaşam Kalitesi ve Isparta Halkına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(4), 1-18.
- Akiş, E. (t.y.). *İktisadi Büyüme ve Kalkınma*. İstanbul Üniversitesi AUZEF. Erişim adresi [http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/iktisat\\_ao/iktisadibuyumevekalk.pdf](http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/iktisat_ao/iktisadibuyumevekalk.pdf)
- Arslan, M. (2009). Eğitimle İlgili Temel Kavramlar. M. Arslan (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (12-27) içinde. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Atay, S. (2021). *Türkiye'de İstihdam Politikaları Kapsamında Meslek Edindirme Kursları: Eskişehir Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Babacan, H. (2008). Harf İnkılabı'nın Isparta'da Uygulanması. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 101-112.
- Bal, H., Aygül, H. H., Oğuz, Z. N. ve Uysal, M. T. (2012). Göçle Gelenlerin Toplumsal Sorunları (Isparta örneği). *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27, 191-210.
- Çetin, B. (2014). *Eğitim ve Kalkınma İlişkisi: Türkiye Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.
- Çetin, S. ve Kahya, A. (2017). Kırdaki Bir Modernleşme Projesi Olarak Köy Enstitüleri: Aksu ve Gönen Örnekleri Üzerinden Yeni Bir Anlamlandırma Denemesi (1). *METU Journal of The Faculty of Architecture*, 34(1), 133-162.
- Çoban, A. (2013). *İşsizlikle Mücadelede Avrupa Birliği Perspektifinden Staj/İşbaşı Eğitim Programlarının Rolü ve Türkiye İş Kurumu İçin Öneriler* (Yayımlanmamış uzmanlık lisans tezi). Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Demir, O. (2016). *Sosyal Politika Perspektifinde Nüfus Politikalarının Değerlendirilmesi (2002 Sonrası Türkiye örneği)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- DiE. (2001). *2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, İl: Isparta*. TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- DiE. (2003). *2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Türkiye*. TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- Dilmen, H. (1937). Isparta Ortaokulunun Tarihçesi. *Ün Isparta Halkevi Mecmuası*, 4(37), 630-631.
- Doğanay, H. (2014). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dünya Bankası, (2005). *Gençler İçin Fırsatları Genişletmek ve Yetkinlikler Oluşturmak Orta Öğretim İçin Yeni Bir Gündem*. Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası/Dünya Bankası.
- Erhalim, S. (2011). *Türkiye'de Tarım Sektöründe İstihdamın Azalması ve İşgücü Piyasasına Etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2023, 2 Haziran) *İkamet izinleri, geçici koruma*. Erişim adresi <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>
- Gökburun, İ. (2020). Türkiye'nin Demografik Dönüşüm Sürecinde Nüfus Politikalarının Rolü. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 4 (Coğrafya Özel Sayısı), 1-15.
- Gökdoğan, O. ve Demir, F. (2011). "Isparta Yöresindeki Gül İşletmelerinin Tarımsal Yapısı". *ADÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 29-34.
- Güneş, F. (2013). Okuma Yazma Öğrenme Yaşı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(4): 280-298.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2012). *TC Resmî Gazete* (28.261, 11 Nisan 2012).
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun İle 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun*. (1997). *TC Resmî Gazete* (4.306, 18 Ağustos 1997).
- İnsani Gelişme Vakfı. (2017). *Suriyeli Mülteci Hayatlar Monitörü Özet Değerlendirme*. İnsani Gelişme Vakfı.
- İstatistik Umum Müdürlüğü. (1929). *28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül III*. Başvekâlet Müdevvenat Matbaası.
- İstatistik Umum Müdürlüğü. (1944). *Genel Nüfus Sayımı, 20 İkteşrin 1940: Vilâyetler, Kazalar, Nahiyeler, Köyler*

- İtibariyle Nüfus ve Yüzey Ölçü.* İstatistik Umum Müdürlüğü.
- Kakkar, S. ve Kakkar, G. (2017). Significance of Female Education in Economic Development. *International Journal of Creative Research and Innovation*, 1(1), 1-9.
- Kapluhan, E. (2012). Atatürk Dönemi Eğitim Seferberliği ve Köy Enstitüleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 26, 172-194.
- Kaygalak, S. (2009). *Kentin Mültecileri: Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme*. Ankara: Dipnot.
- Kırımlı, Y. (t.y.). *Sosyal Antropoloji*. İstanbul Üniversitesi AUZEF. Erişim adresi [http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/sosyalhizmetler\\_ao/sosyalant.pdf](http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/sosyalhizmetler_ao/sosyalant.pdf)
- Köy Enstitüleri Kanunu. (1940, 22 Nisan). *Resmi Gazete* (Sayı: 4491). Erişim adresi <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/4491.pdf>
- MEBBİS. (2023, Haziran 2). *Kurum listesi*. Erişim adresi <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx>
- Nurdoğan, A. K. ve Öztürk, M. (2018). Geçici Koruma Statüsü ile Türkiye’de Bulunan Suriyelilerin Vatandaşlık Hakkı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1163-1172.
- Öztürk, İ. (2023). Maarif Salnamelerine Göre Hamidabad Sancağında Eğitim (1898-1903). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11 (37), 84-107.
- Peran, T. ve Bilir, Y. (2007). Kalkınmada İtici Bir Güç: Eğitim. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 132-141.
- Purcell, W. M., Henriksen, H. ve Spengler, J. D. (2019). Universities as The Engine of Transformational Sustainability Toward Delivering the Sustainable Development Goals: “Living Labs” for Sustainability. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 20(8), 1343-1357. doi: 10.1108/IJSHE-02-2019-0103
- Rawat, P. S. (2014). Patriarchal Beliefs, Women’s Empowerment, And General Well-Being. *Vikalpa*, 39(2), 43-56. doi: 10.1177/0256090920140206
- Sevinç, G., Kantar-Davran, M. ve Sevinç, M.R. (2018). Türkiye’de Kırdan Kente Göç ve Göçün Aile Üzerindeki Etkileri. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 3(6), 70-82. doi: 10.25204/iktisad.330930
- Şahbaz, H. (2021). 1940-2020 Döneminde Nüfusun Eğitim ve Kültür Özellikleri Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(13), 70-106. doi: 10.29157/etusbed.956902
- Şahbaz, H. (2022). Nüfusun Eğitim Özellikleri Açısından Eskişehir İlinin Ülkedeki Yeri. *Eastern Geographical Review*, 27(47): 41-68. doi: 10.5152/EGJ.2022.930828
- Şenel, E. A. (2008). Eğitimin Temel Kavramları. M. Gültekin (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (1-16) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- TC Anayasa Mahkemesi. (2023, Haziran 2). *1924 Anayasası*. Erişim adresi <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/oncelki-anayasalar/1924-anayasasi/>
- Temurçin, K. (2004). *Isparta İli Ekonomik Coğrafyası* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- TÜİK. (t.y.). *Veri: Kapsam, Dönem ve Zamanlama*. <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreIstatistikMeta.do?istabid=201>
- TÜİK. (2024, Mayıs 29). *ADNKS Sonuçları*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>
- TÜİK. (2023, Haziran 2). *Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı*. Erişim adresi <http://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=130&locale=tr>
- Türk harflerinin kabul ve tatbiki hakkında kanun. (1928). *TC Resmî Gazete* (1.030, 3 Kasım 1928).
- TÜSEB. (2019). *Türk Eğitim Sistemi, Eğitim Yaş Aralıkları ve Zorunlu Eğitimin Tarihsel Gelişimi*. Erişim adresi <https://files.tuseb.gov.tr/tacese/files/yayinlar/tacese-2018-turk-egitim-sistemi-egitim-yasaraliklari-zorunlu-egitimin-tarihcesi.pdf>
- Uğur, H. (2022). *İşgücü Piyasası Araştırmaları Isparta İli 2022 Yılı Sonuç Raporu*. Isparta Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü.
- Uzgil, Ö. (2003). Gönen Köy Enstitüsü. *Köy Enstitüleri II*. 238-241.
- YÖK. (2023, Temmuz 2). *Yükseköğretim bilgi yönetim sistemi*. Erişim adresi <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Yükseköğretim kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2018). *TC Resmî Gazete* (30.425, 18 Mayıs 2018).